

GAVS-ÜL AZAM

SEYYİD ABDÜLKADİR GEYLANİ

VE

KADİRİ TARİKATI

M. Şefik KORKUSUZ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

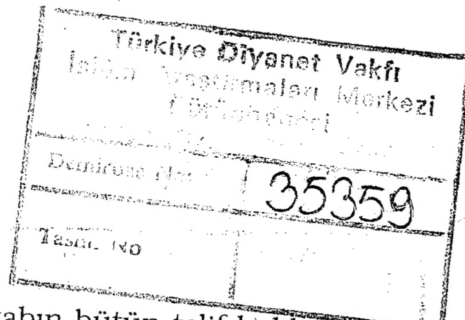
GAVS–ÛL AZAM S. ABDÜLKADİR GEYLANİ ve KADİRİ TARİKATI

Yazan
M. Şefik KORKUSUZ
1995 – DİYARBAKIR

MENZİL YAYINEVİ
Menzil Köyü – Kâhta – ADIYAMAN
Tel: 0.416.745 80 12
Fax: 0.416.745 80 49

Menzil Yayınevi No. 24

Dizgi - Baskı : Kale Ofset 341 66 16

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

Seyyid Abdülkadir Geylâni hazretleri, yaşamı ve hizmeti dolayısıyla ehlullah içinde kendisi, tarikatlar içinde de tarikatı haklı olarak en fazla şöhrete ulaşmışlardır.

Risalemizin asıl amacı, tasavvuf tarihinde özel tarikatlar ve kurucuları hakkında biyografik bir çalışma yapmaktır.

Bugüne kadar büyük zevatlar hakkında yazılanların çoğu, kerametlerini anlatır, direkt olarak hayat ve mücadelelerini anlatan biyografik çalışmalar pek azdır.

Bizim yaptığımız; biyografik çalışmalar alanında bir adım daha öteyi hedeflemektir, ayrıca ve özellikle bu zevatın şefaatlerinden mahrum olmamaktır.

Çalışmamız, yabancı müelliflerden çok, hatta bütünüyle müslüman yazarların eserlerinden faydalandığımızdan ayrı bir özellik taşır, çünkü şahsi kanaatimiz; müsteşriklerin tüm eserlerinde inançlarına uygun bir artniyet beslemeleridir, bu da bizi ürküttüğünden uzak kalmayı yeğledik.

Özellikle belirtmek isteriz ki; yaptığımız çalışma -kamilen eksiksizdir- anlamını asla taşımaz.

Hatta bu konuda bilmediğimiz ve görmediğimiz eserlerde de çok daha iyi bilgiler olabilir.

Yine de ehlullahı insanlara tanıtmak hayırlı işlerden sayıldığından risaleyi hazırladık ve düşüncelere sunduk.

Rabbimizden niyazımız: İlâhi Dîvan'da bizi bu zatlardan ayırmamasıdır.

M. Şefik Korkusuz

Ağustos, 1995 – DİYARBEKİR

یادشاه هرد و عالم شاه عبد القادر است
سروری اولاد آدم شاه عبد القادر است
ا فتاب ما هتاب عرشو کرسیو قلم
نور قلب از نور اعظم شاه عبد القادر است

İki alemin padişahı, Şâh Abdulkadir'dir.
Ademoğlunun serveri, Şah Abdulkadir'dir.
Güneş, Ay, Arş, Kürsi ve kalem.
Ve kalblerin nuru hep, Şah Abdulkadir'dir.

(Şahi Nakşibend K.S.A.)

ÇAĞI

Şeyh Abdülkadir Geylâni, Selçuklu Sultanı Melikşah'ın çok geniş bir İslâm imparatorluğunu yönettiği bir dönemde doğdu.

Bağdat'da kaldığı 73 yıl süresince Abbâsi halifelerinden beş tanesinin hilâfetine şahit oldu. Bağdat'a ilk gelişinde hilâfet makamında; Müstazhir Biemrillah bulunuyordu. Müsterşid, Raşid, Muktedi Liemrillah ve Müstencid Billah ondan sonra sırası ile hilafet makamına oturdular.

Bu dönemde S.Abdulkadir, müslümanların sosyal ve politik yapılarının parçalanmalarına neden olan çeşitli olaylara şahid oldu.

Örneğin; Haşhaşiler olarak adlandırılan bir grub müslümanın, Hasan Sabbah'ın önderliğinde ortaya çıkarak zamanla yayılmalarıyla önemli veya önemsiz binlerce insan bu fanatiklerinkılıçlarıyla can verdi.

Bir başka olay; Haçlı seferlerinin başlamasıdır ki; hıristiyan grublar Kudüs'ü işgal etmeyi başararak binlerce masum müslüman ve yahudiyi öldürürler.

Ayrı bir durumda; Melikşah'ın ölümünden sonra Selçuklular arasında çıkan anlaşmazlıklarla ülkeye anarşi ve düzensizlik geldiğinden Kudüs'ü düşünecek kimse kalmamıştı, müslümanların feryadı

arşa yükseliyordu.

Burada sultanların hilafet makamı üzerinde nüfuslarını arttırma istekleri, zaman zaman Halife ve Selçuklu ordularını karşılaştırıyordu.

Hayat istikrarsız bir hâl alırken, barış ve güvenlik ortadan kalktı.(1)

İşte Şeyh Abdulkadir'in böyle bir çağın insanı oluşu, insanlık içindeki aktif şöhretine ayrı değer kazandırıyordu. Bunun içindir ki O'nun hayat hikayesine geçmeden küçükte olsa birkaç cümle ile çağından bahsettik.

GİLAN

Taberistan ile İran arasında, Hazar Denizi ve sarp dağlarla çevrili bölge; Gilan adını taşır.

Uzun ve dar olan bu vadide gümüş kurdelalar gibi saf ve sesli nefis çağlayanlar vardı, bitki örtüsü her zaman yeşillikti ve verimlilikten taşardı.

Araplar Gilan'ı, **Cîlan** diye telaffuz ederler.

GİLAN'IN SINIRLARI

Gilan; Kuzey'de Hazar Denizi ve küçük devlet Namin, Batı'da Mazenderan, Güneyde; Kazvin, Hamse ve Azarbaycan ile çevrilidir.

Kuzeydoğu uzantısı, güneybatıya kadar yaklaşık 225 kilometrekare, genişliği 25 ile 105 kilometrekare arasıdır.

Moğol istilası döneminde Gilan bölgesinde herbiri birbirinden bağımsız oniki yerleşim bölgesi mevcuttu. Daha sonraları sekiz bağımsız şehir kalmış.

GİLAN İSMİNİN TARİHÇESİ

Yerli lehçede **Bi**, ırmağı nitelendiriyor. Sefidrud, şehri ikiye böldüğünden bir taraf **Bipiç**, diğer taraf **Bipaş** adını almış. **Laican** ve **Verec** zamanla bu bölgenin iki önemli şehri olmuş. Mukaddesî'nin yazarlık yaptığı IV. yüzyılda ve üstünlüğün Buveyliler'in elinde olduğu dönemlerde tüm Gilan, yanısıra doğudaki tüm şehirler ve Hazar Denizi boyunca Taberistan, Curdan ve Kumis, Deylem dahil şehir sayılıyordu.

Fakat yakın bir çağa kadar bu şehirler bölü-nerek azaldı, sonradan Deylem ismi kullanılmaz oldu. Sefidrud deltasındaki ovalarda aynı durumdan dolayı ortak olarak **GİLAN** ismini aldılar.

ESKİ GİLAN

Gilan, bir hükümete bağlı dörtşehirden oluşur.

Fumen dağlarıyla komşu halinde Gilan'ın ortasında yer alır. Doğuda denize doğru Tulem şehri vardır.

Gaskar; deniz kıyılarına biraz uzakta Moğan ve Reş'e komşudur.Tüm oturanlar Hanbeli'dir. Gilan'ın sürekli yağmurları ve bir çok ırmakları vardır.

Kaysı, şekerkamışı, muz ve hurma ağaçları dışında ağaçlar orayı adeta saklar.

Ekşi meyvalar oraya Mazenderan'dan getirilir.

Gilan şehirleri duvarlarla çevrili değil, fakat kralları yüksek bir güce sahiptir.

Tüm yapıları tuğladandır, evlerin döşemeleri tuğla, çatıları ağaçtandır. Bazıları samandan hasırlarla örtülüdür. Çoğu bölgelerde kuyular az derindir. Su, yerden iki veya üç arşından ya dadaha az mesafde bulunur. Herşehirden bir ırmak geçer. Gilan halkının temel gıda maddesi pirinçtir ki; onunla ekmek ve peksimet yaparlar.

Daha eskiden halk, buğday ve arpa ekerdi. Koyun ve öküz çoktu, yiyecek bol ve ucuzdu.

Yine bu dönemde muhteşem camiler, hangahlar ve zâviyeler ve ırmak sularından güzel banyolar vardı. İpek orda çok ucuzdu.(2)

S. Abdulkadir Geylâni Hazretleri hakkında yazılan tüm eserler ittifakla bu zatın, yukarıda anlatılan Gilan bölgesinin **NİF** kasabasında doğduğunu

VE ABDÜLKADİR

1– Asıl adı: Ebû Muhammed Abdülkadir'dir.

2– Lakabları: Hazreti Abdülkadir'in bir çok lakabı vardır.

Tesbit ettiklerimiz aşağıdadır.

a) Sultan–ül Evliya

b) Müşahidullah

c) Eminullah

d) Fadlullah

e) Nurullah

f) Seyfullah

g) Fermanullah

h) Burhanullah

ı) Ayetullah

i) Gavsullah

j) Gavs–ı Azam

k) Sultan–ül Arifin

l) Tac–el Muhakkıkin

m) Muhyiddin

n) Baz–ül Eşheb(3)

İleriki bölümlerde bazı lakabların çıkış kaynağı üzerinde duracağız.

3- Kutlu Doğum: Hicri: 470, miladi: 1077 tarihidir ki; tüm eserler bu konuda müttefiktirler. Hicri 470 yılının Ramazan ayının ilk gecesi doğmuştur.(4)

Mübarek ve muazzezce sürdürülen ömürler için ebced hesabıyla şöyle bir ifade düşürülmüştür:

"Allah'ın (c.c.) Şahin'i, Evliyalar Sultanı
Geldi AŞK ile, gitti KEMAL ile."

Yukarıdaki ifade 91 yıllık ömrünün özetidir.

"Geldi AŞK ile, gitti KEMAL ile."

Ebced hesabı ile "AŞK" kelimesi hicri 470'i gösterir. Yani Hazreti Abdülkadir'in doğum tarihini.

"KEMAL" kelimesi de ebced hesabıyla 91 tutar, yani; mübarek ömürlerini belirtir. Bu iki kelimenin toplamı ise vefat tarihlerini bildirir. "KEMAL-İ AŞK": 561.(5)

4- Babası: öz adıyla Musa cengidost'tur.

Künyesi: Ebû Salih'tir.

Musa Cengidost'un dindar bir kimse olduğu bilinirse de, hakkında fazla bir bilgi yoktur.(6)

5- Annesi: Fâtıma

Künyesi: ÜMMÜLHAYR'dır.

Abdullah Es-Savmâi'nin kızıdır.

Hem annesi, hem annesinin babasının velilerden olduğu kabul edilip, çok kerametler gösterdikleri rivayet edilir.(7)

6- Silsile-i Nesebleri:

Aşağıda yazılacağı gibi Hz. Abdülkadir, hem anne, hem baba tarafından Allah resulune ulaşır. yani hem seyyid, hem şeriftir.

Baba Tarafından (8)	Anne tarafından (9)
HAZRETİ ABDÜLKADİR GEYLANİ	
Seyyid Musa Cengidost (10)	Seyyide Fatıma
Seyyid Abdullah	Seyyid Abdullah Sumai
Seyyid Yahya	Seyyid Muhammed
Seyyid Zahid	Seyyid Mahmud
Seyyid Muhammed	Seyyid Ebil Ata Abdullah
Seyyid Davud	Seyyid Kemalüddin İsa
Seyyid Musa	Seyyid M. Cevad
Seyyid Abdullah	Seyyid Ali Rıza
Seyyid Musa El Cun	Seyyid Musa Kazım
Seyyid Abdullah El Mahd	Seyyid Ca'feri Sadık
Seyyid Hasan El Müsenna	Seyyid Muhammed Bakır

Seyyid Hasan b. Ali

Hz. Ali (r.a.)

Seyyid Ali Zeynülabidin

Hz. Ali (r.a)

Arap yazarlarından Yunus İbrahim Samarraii, "Abdülkadir Geylâni" isimli eserinde Hazreti Gavs'ın nesebinin üç ayrı koldan Hz. Ebûbekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman'a da ulaştığını yazar. Bu kolları aşağıya alıyoruz.

Hz. Ebûbekir'e ulaşan kol:

Hz. Abdülkadir'in anne annesinin adı; Ümmü Selete idi. Bu hanımın babası: El İmam Muhammed

babası: İmamTalhata

babası: İmam Abdullah

babası: İmam Abdurrahman

babası: Hz. Ebûbekir Sıddık

Hz. Osman'a ulaşan kol;

Abdullah el Mahd, Hz. Abdülkadir'in 9. dedesidir. Mahd, onun lakabıdır. Bu mahd lafzı, herşeyde ihlas ve berraklık üzere olmaya denir.

İşte bu Abdullah el Mahd ki; hem anne, hem baba tarafından seyyidtir. Bu ihlas kelimesi ona lakab olmuştur.

Abdullah El Mahd'ın babası: Hasan El Müsenna

babası: Hz. Hüseyin

babası: Hz. Ali (r.a)

Abdullah El Mahd'ın annesinin adı Fatıma idi, babası vefat edince, Fatıma Abdullah ile evlendi, Abdullah'ın babası: Muzaffer

babası: Ömer

babası: Hz. Osman (r.a.)

Hz. ömer'e ulaşankol:

Yukarıda adı geçen Fatıma'nın evlendiği Abdullah'ın annesinin adı Hafsata'dır.

Hafsata'nın babası: Abdullah

babası: Hz. ömer (r.a.)'dır.(11)

ÇOCUKLUĞU - GENÇLİĞİ TAHSİLİ VE ÜSTÂDLARI

Çocukluğu:

Hz. Abdülkadir'in bir Ramazan ayının ilk gecesi doğduğunu daha evvel yazmıştık. Bu kutlu doğumla beraber harikulade hallerde başlamıştır. Örneğin; doğduğu günden itibaren ramazan boyunca gündüzleri annesinin sütünü içmediği, hayatını yazan eserlerde belirtilmiştir.

Halk bu durumu öğrenmişti, Ramazan ayının sonunda hava bulutlu olduğundan, Ramazan'ın bitip bitmediğini anlayamadılar. Tavsiye üzerine doğruca Hz. Abdülkadir'in annesine gidip oğlunun o gün süt emip emmediği sorulur. - Emmediği- cevabı alınınca ramazanın bitmediği anlaşılır ve o günde oruca devam edilir.(12)

S. Abdülkadir'in doğumundan sonra nasıl harikulade haller vuku bulmuşsa, doğumundan evvelde onun şanı yüce bir zat olacağını babasına rüya aleminde Resûl-i Ekrem (s.a.v.) topyekün ashab ve salihunun oluşturduğu bir topluluk içinde müjdelemiştir.(13)

S. Abdülkadir doğduğunda babası 60 yaşındaydı. (14)

Annesi Ümmülhayr da 60 yaşındaydı.(15) Herkesin bildiği gibi kadınlar normal olarak bu yaşta artık doğurmazlar. Fakat Kureyş kadınları müstesnadır. Kureyş'te bu şekilde doğan çocuklar temiz kanlı olarak kabul edilirler.(16)

Yukarıdaki durumda, S.Abdülkadir için ayrı bir yücelik alameti...

S.Abdülkadir daha küçük yaşlarda babasını kaybeder, artık terbiyeleri annelerine kalmıştır. Çocukken 10 yaşlarında okula gidip geldiğinde bir çokkez kim oldukları belli olmayan bazı kişilerin kendisini takip ettiğini görüyordu.(17) Bunların kendisini koruyan melekler olduğuna inanırdı.(18)

Belirli bir yaşa gelince, maişetlerini temin için, annesi kendisine bir çift öküz alır ve çift sürmeye başlar. Yaşı 17'dir.(19)

S. Abdülkadir'in hayatının asıl akışını değiştiren olaya o zaman tanık oluruz. Şöyle ki;

Çift sürdüğü günlerden birinde öküzlerden biri başını kendisine doğru çevirip dile gelerek şöyle der: -Ey Abdülkadir! ALLAH (c.c.) seni çift sürmek için yaratmadı, seni ancak marifetullah sırları için yarattı.- demesiyle Abdülkadir'de tarifsiz bir heyecan ve gözyaşı başlar, korkmuş bir halde hemen evine gelir ve annesine durumu anlatarak, kıbleye müteveccih murakabeye dalar, ardından içine düşen ilmin aşk ateşiyle annesine yalvarıp izin ister: -Kerem eyle an-

necim, beni hak yoluna gönder.–

Annesi: –Oğlum sende bu halin olacağı doğumunda malum olmuştu.– deyip kabul eder.(20) Babadan miras kalan 80 altının 40'ını kardeşine ayırarak, 40'ını bir kese içinde elbisesinin altına dikti. (21)

Ve ayrılık anında şöyle dedi: "Oğlum sana nasihatım olsun; asla yalan söyleme, doğruluktan ayrılma!" Bu nasihat Hz. Abdülkadir'in hayatının sonuna kadar kendisine avantajlar sağladı.

O devirlerde seyahatler kolay geçmiyordu. Bir kervanın hareketini bekleyip ona eşlik etmek gerekirdi. S.Abdülkadir, beraber olduğu kervanın eşkiyalar tarafından soyulması sonucu bir tarafta telaşla bekler. Talan bittikten sonra haydutlardan biri, S.Abdülkadir'e yanında bir şey olup olmadığını sorar. S.Abdülkadir, kendisinde 40 altın olduğunu söylemesi üzerine bunu alay zanneder ve onu reisine götürür. Reis aynı soruyu sorar, S.Abdülkadir de aynı cevabı verir Olayı seyreden haydutlar şaşkına döner. Reis saklanan paranın yerini neden söylediğini öğrenmek için başka sorular sorar, S.Abdülkadir'de annesiyle arasında geçen konuşmayı anlatır. Bu durum çete reisinin kalbine bir ok gibi saplanmıştır, o andan itibaren gözyaşları içinde ALLAH'a (c.c.) tövbe edip, S.Abdülkadir'e:

"Sen bir çocuksun, bir kadına verdiğin sözde durabiliyorsun. ya ben, yıllardan beridir ilâhi kanunları çiğniyorum. ALLAH'a (c.c.) olan sadakatsizliğim beni kahrediyor, seninle karşılaştığımanakadar bu mel'un yola devam ettim. Anlıyorumki; ALLAH (c.c.) senin ellerinle pişman olduğumu yazacaktır. ALLAH' ın (c.c.) tevbemi kabul etmesi için bana dua et!"

Durumu seyreden diğer haydutlarda tereddüt etmeden tövbe eder ve kervandan aldıklarını geri verirler. Kervan yoluna devam eder.(22)

BAĞDAD'A GİRİŞ

Yolculuğun sonu Bağdat'a getirir S.Abdülkadir'i. Kaynaklar büyük çoğunlukla Bağdat'a ilk girişinin 18 yaşında olduğunu kaydeder.(23) Bununla beraber Bağdat'a vuslatında Hızır'la görüştüğü ve Hızır tarafından 7 yıl Bağdat'a girişinin yasaklandığı haberi verilir, diye rivayetler var.(24) İster direkt, ister 7 yıl sonra olsun Bağdat'a giriş, onun için mutlu başlangıcın ilk adımı olmuştur. Bu nimeti ilâhi için İbn–i Cerir yıllar sonra şunları yazar:

"Ey gelipte bizlere saâdet ve mutluluklar bahşeden,

Göklerin rahmet bulutları ile kaplanmasına sebep olan,

Hidayet meş'alesi yakıp her tarafı aydınlatan,

Irak'ın kalbini dirilten Zâtı Muhterem!

Şüphe yok ki ayak basışınla bulutlar yağmur boşaltmış,

Ölü yerleri yeşermiştir.

Taşlar birer inci ve dağlar bal olmuştur.

Irak'ın göğsünden tazelikler fışkırmış,

Necd'in kalbinde ziyâlar görünmüştür."(25)

Bu konuda Ebül Hasan En Nedvi de şunları yazar:

İslâm tarihinde hicri V. asır, edebi ve ilmi sahalarda büyük gelişmelerin olduğu bir asırdır. O asırda çok sayıda alim ve düşünür yetişmiştir.

İlim ve edebi yönden herbiri bir ekol kudretinde olan bu kişiler, asırlar boyunca insanlarınakıl ve fikirlerini yönlendirmişlerdir. Onların benzerlerini günümüzde bulabilmek çok güçtür.

İlim ve kültür seviyesinin çok yüksek olduğu bir ortamda bu alimler din ve dünya ilimlerindeki üstün bilgileri sebebi ile, devlet yönetim kadrolarının en üst seviyelerinden, cemiyetin bütün kesimlerine varınçaya kadar tesir etmişlerdir.

Tebliğcide aranan vasıfların en mühimlerinden biriside şüphesizki cemiyetin herkesimindeki insanlara karşı hitabedebilme özelliğine sahip bir hatib, bir edip olmasıdır. Aynı zamanda zühd ve ka-

naat sahibi birkişiliğe, kuvvetli ve yılmaz bir gayrete, temiz ve ahlâklı bir ruha sahip olmalıdır.

Onların bu özelliğinden dolayıdır ki, kendilerini dinleyenler, canlı ve ihlaslı bir iman lezzetini bulma bahtiyarlığına ererler.

İslamın bir takım akîde ve prensipleri hususunda tereddüt ve şüpheleri olanlar, sorularının cevabını alır, yaralı kalbler tedavi olur. Gençler ALLAH (c.c.) davasını ruhlarına sindirip cihada yönelirler, geniş birkesimde tevbe ile ruhlarını temizleyip yeni bir dirilişi yaşarlar.

Muhtelif devirlerde rastladığımız bu önderler olmasa idi, İslâm; bir din, ahlâki bir nizâm, tesirli birdâvet olarak varlığını sürdüremezdi.

O dönemi tahlil etmeye çalıştığımızda görürüzki, islam toplumunu yöneten idareci kadroların halka zulüm ve baskıları söz konusudur. Cemiyet gün geçtikçe cahiliyye özelliklerine sahip bir toplum yapısınarz etmeye başlamıştı. Böyle bir durumda, tebliğciye duyulan ihtiyaç daha bir kuvvet kazanıyordu.

Bir davetçi... Cahiliyyeye karşı imanı, ruhu yeniden diriltecek bir önder... Bir dâhi...

İslâm; insanları yeniden diriltecek bir tebliğcisine beşinci asrın sonunda kavuşuyordu, bu kişi, insanların etrafında halkalandığı, deha ve takvanın

şahsında bütünleştiği S.Abdülkadir Geylâni idi.(26)

İLİM TAHSİLİ VE HOCALARI

O, "İlim tahsili her müslümana farzdır." düsturuna candan bağlılığından, birşeyler öğrenmek aşkıyla yanıp tutuşuyordu. Bu aşk değilmiydiki, onu taa Gilan'dan alıp Bağdat'a getiren?

Ve gelmişti Bağdat'a, hayaller şehrine, ilim merkezi ûlema ve evliyalar sarayına.

S.Adülkadir daha evvel çocukken Kur'an'ı ezberlemiş olduğundan, burada tez elden yoğun bir tahsil hayatına giriyordu. Ders aldığı hocaları o devrin en popüler ilim adamlarıydı. Aşağıda tanıtacağımız bazılarının ismini okuduğumuz zaman, S.Abdülkadir'-in ilmi dirayeti hakkında epey bilgi edinmiş oluruz.

Ders Üstadları:

S.Abdülkadir fıkıh ilmini:

1– Ebu Hattab Mahfuz

2– Kadı Ebu Hüseyin

3– Ebül Vefa Ali B. Ukayl

Hadis ilmini:

1– Ebul Hasan Bakıllani

2– Ebu Said Muhammed B. Abdülkerim

3– Ebül Ğanaim Muhammed B. Muhammed B. Ali B. Meymun El Fursi

4– Ebû Ca'fer

5– Ebul Kasım B. Ali

6– Ebu Tâlib Abdülkadir

7– Amcazadesi Abdurrahman B. Ahmed

Edebiyat ilmini:

1– Zekeriya Yahya Tebriz–i(27)

Mükemmel bir zekaya sahip olması sebebiyle normal bir eğitim sisteminin verdiklerini çabucak öğrendi.

Zaman olarak Hz. Abdülkadir'in hayatının 488 –521 yılları arasında geçen tam 33 yıllık sürede ilim tahsili ve nefsi mücahede gibi içinde dikkate değer çok garip olayların da bulunduğu hayatı, adım adım izlenilememiştir. Bunun en önemli bir nedeni: Ehlullahın sessiz bir hayat yaşamalarıdır. Şairin deyimiyle;

"Sessiz yaşadık, kim bizi nerden bilecektir."

Yukarıdaki uzun hayat çizgisini sistemlice izleyememek, bu uzun dönem için anlatılanbir çok şeyin zamanlama olarak karışık bir şekilde anlatılmasını ve böylece sonuçta; tahsil devresi ile mücahede devresinin ayrı ayrı mı? İç içe olarak mı? geçtiği veya yarı ayrı olarak geçse bile bu sürelerin mik-

tarı ne kadardır? sorusunu ortaya çıkarır.

Buna rağmen bazı eserlerin anlattıklarından yola çıkarak bazı ipuçları elde ederek kesin olmasa da bir cevap verebiliriz.

Yaptığımız araştırmaya göre elde ettiğimiz sonuç; büyük bir olasılıkla ilim tahsili ile mücahede devresinin ayrı oluşudur. Elimizdeki biyografik eserlerin çoğu, mücahede döneminden bahsederken, Hz. Abdülkadir'in insanlardan hatta zaman zaman Bağdat'tan uzaklaşıp 25 yıl gibi uzun bir süre, insanlarla görüşmemeye çalıştığını söylerler.

Bu 25 yalın sonu olan 521 yılında tekrar Bağdat'a gelip medresede ders vermeye başlar.(28)

521 yılından 25 yılı çıkarırsak, geriye 496 kalır. İlim tahsiline başlangıç ve bir kaç yıllık sohbeti işte bu geriye kalan 8 yıllık devreye sıkışır.

Öyleyse Hz. Abdülkadir 8 yıl gibi kısa bir sürede hem tahsilini mükemmelen tamamlamış, hem de Bağdat'ta büyük ilgi çeken sohbetlerine başlamıştır. İlim tahsili devrelerinde maişetini kendi elleriyle kazanmıştır.(29) Bunun bir ispatını aşağılarda gelecek olan misalde okuyacağız. Bu arada onun aldığı dersler yanında elde etmek arzusunu devamlı içinde sakladığı bir ilim vardı ki; oda tasavvufi yani manevi ilim idi. Eserler bu ilimdeki ilk hocasına da tahsili devresinde rastladığını yazar. Bu zat: Şeyh Hammad b. Müslim Ed Debbas'tır.

Manevi eğitimi esnasında önceleri, şeyhinin yakınları Hz. Abdülkadir'e pekte iyi sayılmayan bir gözle bakarlar, hatta bazen sözlü saldırılarda bulunurlardı. Bunların saldırılarına karşı, mürşidi de devamlı Hz. Abdülkadir'i müdafaa ederken, onun sarsılmaz sadakatini diğer müridlerine de göstermek için fırsat kolluyordu.

Nihayet bu fırsat 499 yılının ocak ayının bir Cuma günü doğdu. Şeyhi önde Hz. Abdülkadir arkada –Mussafah– camisine doğru gidiyorlardı, –Cimriler Köprüsü– denilen yerden geçerken, hocası tasarlanmış bir hareketle Hazreti Dicle nehrine iter. S. Abdülkadir orada şeyhine olan saygı ve disiplini, inanç gücü ile gösterdi. Buzlu banyo ve onu saran titremelerine rağmen, elbisesindeki suyu sıkarak, hocasını sırtlamış, aynı sevgi ifadeli yüzü ile hocasına olan bağlılığını anlatmaya çalışıyordu. Sadece bu olay, onun yoldan asla ayrılmayacağına, güçlü bağlılığına bir işarettir.

Şimdi anlatacağımız olay da, yukarıda bahsettiğimiz elinin emeğinin karşılığını yiyişiyle ilgili olup, önemlidir.

Eski devirlerde Türkiye'de olduğu gibi, tüm İslam ülkelerinde medrese öğrencileri, tatillerinde hasat mevsiminde çiftçilerin yanına onlara dini ilim-

leri öğretmek için giderlerdi. Onlar da karşılık olarak dini eğitimleri süresince öğrencilere erzak ve yiyecek verirlerdi.

Bu adet bir dilencilik olayı olarak değerlendirilemezdi, meşru idi. Köylülerindini eğitimlerini sağlayan bu öğrenciler için şeref düşürücü, alçaltıcı bir sebep değildir.

Yine bir grub Gilan'lı öğrenci, bu türden bir gezi düzenlemişlerdi. Hemşehrileri ve arkadaşları olan S.Abdülkadir ile konuşup, gelecek kışa ihtiyaçlarını tedarik etmesi için götüreceklerdir.

Bağdat'ın zengin merkezlerinden -Baku Bah- a vardıklarında, S. Abdülkadir saygı sebebiyle oranın şerifine gider. Bu ziyarette o zat S.Abdülkadir'e; mürid oldukları için, ALLAH'ı (c.c.) istedikleri için, insanlardan birşey ummamaları gerektiğini söyler. Bundan dolayı arkadaşlarından ayrılır, tek başına eli boş ve kimseden bir şey beklemeden "Herşey ALLAH (c.c.) için" kararıyla Bağdat'a döner.(30)

Tahsil hayatı hakkında bildiğimiz bunlar. Hemen ardından hocalarından; Ebu Said'in kendisine tahsis ettiği -Bab ül Ezc- deki medresede, hadis, tefsir, fıkıh, kıraat ve nahv gibi ilimleri okutup vaaz vermeye başladı. Hz. Abdülkadir'in kısa zamanda aniden çekilmesi cemaatini çok üzdü, ancak yapacak birşey yoktu. S.Abdülkadir'in tahsil ve mücaha-

de zamanlarından hangisinde olduğu belli olmayan bir durumda; Ebû Hanife'nin bir müddet türbedarlığını yaptığıdır.(31)

İkinci bir durum; hacca gidişidir.(32)

BÜYÜK MÜCAHEDE

Genelde eserler Hz. Abdülkadir'in mücahedesinin 25 yıl gibi çok uzun bir müddet sürdüğünü söyler. Bu zaman zarfında çok zorlu nefis terbiye metodlarına tanık oluruz.

Önceleri Hz. Abdülkadir'in bu yola Ed Debbas'a bağlanarak başladığını yazmıştık. Ed Debbas'ın ilk devrelerde onu sıkı bir riyazat ve mücahededen geçirdiğini biliyoruz, ardından çok zor anlar yaşadığı bilinir, ağzından dinleyelim:

"Yün libas giyerdim, başıma da eski bir bez sarardım... Dikenli yollara düşer, yaya ve çıplak ayakla dolaşır dururdum... Birşey yediğim yoktu, çok acıkınca; diken tohumlarından yerdim, sebze döküntüleri yerdim, nehir kenarlarında yetişen bitki yapraklarından yerdim... Böylece hep nefsimi mücahede yoluna çekerdim... Sonra... Evet sonra, Cenab–ı Hakk tarafından beni bir hal sarardı, o zamanda yüzüstü düşerdim. Halim o devreler hep buydu, ister çöl, ister halk arası olsun... susardım... bir hal gelirdi ki; konuşamaz olurdum... delilik alameti gösterirdim. Halk beni deli zannedip, alıp tımarhaneye götürürlerdi."(33)

Yine mücahedesinin büyük kısmını Bağdat ve Kerh harabelerinde geçirmiştir.(34)

Bu zamanlarda tam 13 yıl bir harabe kale de yaşamış, hem de tek başına, bu nedenle oraya –A'cemi Burcu– adı verilmiş.

Aynı şekilde üç yıl süresince de eski İran şahlarının sarayı olan –Ayvan–ı Kisra– da yaşamış, bu mücahedesinin ilk yılında sadece arapçada: –Manbuz– denilen şeyi yemiş, hiç su içmemiş.

İkinci yıl sadece su içmiş, birşey yememiş. Bundan sonr atam bir yıl yememiş ve içmemiş. Bunu nasıl becerebilmişti Bilinmiyor.(35).

Ayrıca bu dönemde ilk mürşidi Ed Debbas'ın kızıyla evlendiğini ve bir oğlu olduğunu(36) ardından dönemin sonlarına doğru oğluyla birlikte hacca da gittiğini biliyoruz. Yine bu dönemde Tac–ül Arifin ebul Vefa Kaki ve benzeri bazı büyüklerin sohbetlerinde de bulunduğu rivayet edilir.(37)

Rivayete göre mücahede döneminin sonunda, başka biri yedirmedikçe kendi eliyle hiç birşey yememeye ahdetmiş, ardından 40 gün geçtiği ve içinden –açım, açım– sesleri geldiği halde olağanüstü bir dayanma gücü göstererek direnmiş, nihayet bu hali Ebu Said El Muharrimi'ye malum olmuş, o da bunu alıp evine götürerek kendi eliyle doyurmuş ve kendisine şeyhlik hırkasını giydirmiştir.(38)

İşte koca 33 yıl için bilinenleraşağı yukarı bunlardır.

YENİDEN DOĞUŞ

Hz. Abdükadir mâna aleminde de en son olarak Ebu Said'in eli ile giydiği hırkayla kemale erdikten sonra, Hicri 521 yılında Yusuf Hemedani cemaate vaaz etmesi için kendisine telkinde bulundular.(39)

Bu işaret üzerine o güne kadar suskun bekleyen bu madde ve mana ilminin denizi, artık kutsal müsadenin yaklaştığını anlamış ve içten içe dalgalanmalar başlamıştı.

Nihayet bir Cuma günü Hazret minbere doğru yürümektedir, birden beklenen olay gerçekleşir; ALLAH RESULU (s.a.v), yanlarında Hz. Ali ve ashabtan bazıları ruhaniyeten önünde belirir, aman ALLAH'ım! Bu ne saadet.

O anı tasvir ve ifadeden elbette aciziz.

Olayı Hz. Abdülkadir'inağzından dinleyelim:

– Öğleden evel ALLAH RESULUNU (s.a.v.) gördüm, bana; "niçin konuşmuyorsun" dedi.

– "Ben bir acemim, Bağdat'ın fasih arapçası ile nasılkonuşayım".

– "Ağzını aç" dedi. Açtım yedi kere üfürdü ve "Haydi insanlara hitab et, rabbinin yoluna hikmet ve güzel öğütle davet et." emrini verdi.

Öğleyi kıldım, halk beni dinlemek için gelmiş ve huşu içinde oturmuşlardı. Onları görünce heyecanlandım, hemen Hz. Ali belirip: "Ağzını aç" dedi. Açtım altı defa tükürdü.

– Neden yediyi tamamlamıyorsun? diye sorunca;

– ALLAH RESULUNE (s.a.v.) saygımdan" dedi ve gitti. Ve konuşmaya başladım...(40)

Yukarıdaki konuşmaya başlama şeklini değişik rivayet edenler de var.(41)

Hemen ardından üstadının kendisine tahsis ettiği medresesinde ders ve vaa'za başlar. Önceleri çok az olan cemaati, lutf–i ilahi ile kısa zamanda büyüyüp bulunduğu yere sığmamaya başladı. Bu onun için yeniden doğuşun ilk işaretleriydi. Cemaat uzun zamandır ihtiyaç duydukları insanı ve onun şahsında Hakaik–i İman ve İslâmiye'yi görüp anlayacaklar, haklı olarak kendisine takılan –Muhyiddin– lakabının manası ortaya çıkacaktı.

VERDİĞİ DERSLER

Hz. Gavs sohbetlerden ayrı olarak talebelere ders verirdi. Haliyle önce derslerinden bahsetmeyi yeğledik, ardından tekrar sohbetlere geçeceğiz.

Hz. Gavs medresede talebelerine 13 çeşit ders verirdi.

Akşam ve sabah; tefsir, hadis, usul ve gramer derslerini okutur.

Öğleden sonra; Kur'an tilavet ettirirdi. Tefsir ve hadis derslerini dinleyenlerin kaabiliyetlerine göre anlatırdı.(42)

Altıyüzelli talebesi vardı, hergün onlara ders verir, okutur, hatta kalemi olmayanlara kendi kaleminden verirdi.(43)

Medresede verdiği bu dersler tam 33 yıl sürdü.(44) Bunun sonucu olarak ortaya çıkan binlerce alimden müslümanlar büyük fayda sağlamıştır.

VE VA'ZLARI

Medresede dersten ayrı verdiği sohbetlerde cemaat çoğalınca, vaazlarını Bağdat'ın –Bab'ül Halbe– (Halbe Kapısı) yanındaki mescidte vermeye başladı, ancak fütuhat başlamıştı birkere, dinleyiciler çoğaldıkça çoğalıyordu, nihayet orası da dar gelmeye başladı.

Mecburiyetten dolayı Bağdad'ın bu kapısının dışında, açık alanda da sohbete başladı.

Bu arada üstadı Ebu Said'in medresesinin etrafındaki binalar ve yerlerde satın alınarak kimi parası, kimi de işgücünü ortaya koyup bir ribat (tekke) yapımına başlandı, burada insanlar ağırlanacaktı.

Açık arazideki sohbetleri, dört bir yandan gelen alim, mürşid, her sınıftan değişik insanlarla dolardı.

Sohbetleri genelde Cuma sabahı, Cumartesi sabahı ve Salı akşamı idi.

İnsanlar saatler evvelinden gelip hiçbir bıkkınlık eseri göstermeden sohbet anını beklerlerdi. Bu sohbetleri bazen öyle kalabalıklaşırdı ki; bu topluluğun bazen 70 bin olduğu günler olurdu.

Enteresandır bu insanlar arasında genç, yaşlı, alim, cahil elhaasıl her seviyeden insanlar olduğu halde tümü de, en önden, en arkadakine kadar, Gavs'ın sesini aynı tonda alır ve kendine göre faydalanırdı.

Sohbetlerine bazen halife ve vezirler bile gelirdi.

Sohbetlerini devamlı 400 kişi yazardı, bu yazma işi bazen kalabalıktan birbirlerinin sırtlarında olurdu.

Hz. Gavs seri şekilde ve gür bir sesle konuşurdu.

Konuşması çok etkiliydi, dolayısıyla cemaati bir anda manevi tesiri altına alır ve kendini cemaate pür dikkat dinlettirirdi.

Bu özelliğinden dolayı kendisine "Bazullah" (Allah'ın Şahini), "Baz-ül Eşheb" (avını kaçırmayan beyaz şahin) lakabını vermişler.

528 yılında daha önce yapımına başlanan Ribat tamamlanırken Hz. Gavs'ta artık fetva vermeye başladı, fetvalarını genellikle Hanbeli mezhebi üzerine verirdi.

Hz. Gavs önceleri Şafii mezhebine müntesip iken, sonraları rivayet üzere rüyasında İmam Ahmed B. Hanbel'i görmüş ve imam kendisine o dönemler çok zayıflamış bulunan Hanbeli mezhebini canlandırmasını istemiş, oda bu mezhebe girerek tüm gücü ile hizmet edip mezhebin tekrar ayağa kalkmasını sağlamış ve zamanında Hanbeli'lerin imamı olmuş.

İşte bu hizmetinden dolayı kendisine "Muhyiddin" ünvanı verilmiştir.(45)

Bu lakabın kendisine verilişini başka şekilde anlatan rivayetler de vardır, yeri geldiğince izah edilecektir.

Hz. Gavs hanbeliliğe o kadar bağlıdır ki; "Mezheblerin en iyisi Ahmed b. Hanbel'in mezhebidir." diyerek amel ve itikatda Ahmed b. Hanbel'i savunur. (46)

Verdiği fetvalar çok yerinde ve dikkat çekiciydi, çoğu zaman fetvaları Irak ulemasına arz olunur, onlarda buna hayran kalırlardı.

Birgün imtihan kasdıyla olacak bir soru yönelttiler, şöyle:

– "Bir adam hiç kimsenin yapmadığı bir ibadeti (kendisi o ibadeti yaparken başka hiç kimse yapmamış olacak) tek başına eda edeceğine dair üç talak üzre yemin etse, ne yapması lazımdır."

Hz. Gavs hiç düşünmeden cevap verir:

– "Mekke'ye gider, insanları Kabe'den dışarı çıkarır ve Kabe'ye girip yedi defa ziyaret eder. Böylece yemin düşmüş olur."

Irak uleması bu fetva karşısında tam bir hayranlık içinde kalır. O ana kadar bu soruya onlar cevap verememişlerdir.(47)

Talebeleri anlatır; Hz. Gavs vaaz kürsüsünde o kadar değişik hallere girerdi ki; bazen kürsüden havaya kalkıp, bir kaç adım havada yürüyüp tekrar yerine gelip oturduğu görülürdü.(48)

Hz. Gavs'ın sohbetleri de tam 40 yıl sürmüştü, yani vefatına kadar. Bu yarım asr'a yakın zaman

içinde yaptığı fütuhat, gerçekten ifadeye sığmaz olmuştur.

Öyleki gösterdiği kerametlerin çoğunda bile kimsenin itirazı olamamıştır. Düşününki tarikat ehline karşı çok fazla karşıtlığıyla tanınan İbni Teymiyye bile onun karşısında sükut etmek durumunda kalıp, hakkını vermiştir. Hatta hazretin şatahat şeklinde ortaya çıkan söz ve hallerine bile yorum getirip müdafaaya çalışmıştır.

El Müğni'nin yazarı Muvaffakuddin İbni Kudame bu konuda şöyle demektedir:

"Hiçbir kimseden ondan nakledilen kadar çok kerametin nakledildiğini duymadım."

İzzeddin b. Abdüsselam bu konuda: "Ondan başka meşayihten hiç kimsenin bu denli çok kerameti sabit değildir. O'nun kerametleri tevatüren nakledilirdi." demektedir.(49)

SOHBETLERİNDEN ÖRNEKLER

Hz. Gavz sohbetlerine şu ifadelerle başlardı:

بسم ا لله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين الحمد لله رب العالمين الحمد لله رب
العالمين عدد خلقه وزنة عرشه ورضى نفسه ومداد كلماته
ومنتهى علمه وجميع ما شاء وخلق وذرأ وبرأ علم الغيب
والشهادة الرحمن الرحيم الملك القدوس العزيز الحكيم . واشهد
ان لا اله الا ا لله وحده لا شريك له له الملك وله الحمد يحى
ويميت بيده الخير وهو على كل شيء قدير واشهد ان محمدا
عبده ورسوله ارسله بالهدى ودين الحق ليظهره على الدين كله
ولو كره المشركون . ٢٢٠

DÜNYAYA BAKIŞI

O insanın, dünyaya değil, dünyanın insana itaat etmesi gerektiğine inanırdı:

"Dünyada hissene düşen miktarı, onun oturduğu ve senin ayakta durduğun bir şekilde yeme. Sen otur ve onlar senin önünde, itaat edilmesi gereken bir gücün önünde olduklarını bilerek ayakta dursunlar.

Sana takdim edecekleri nimeti de başları üzerinde taşısınlar. Unutma! Onlar, Hakk'ın kapısında durana bu şekilde hizmet ederler, fakat dünyanın kapısında bekleyen zelil olur.

Şüphesiz ki; ALLAH (c.c.) kendisine yönelene izzet ve şeref vermiştir.(50)

"Nice kişiler dünya nimetleri ellerinde olduğu halde ona gönül bağlamazlar. Dua hak ederler. Mahkum olmazlar. Kendini ona sevdirip arkasından gelmesini sağlarlar da, ona açık olup ardından gitmezler. Çünkü o; Kalbini ALLAH'a (c.c.) yöneltmiş ve onu ıslah etmiştir.

Dünya ona hükmedemez, dünyayı o yönlendirir, tertip ve düzene sokar. Bundan dolayı Resulullah (s.a.v.) "Salih kulun elindeki salih servet ne güzeldir." buyurmuştur.

Dünya nimetinin elde bulunması, salih ve temiz bir gaye için biriktirilmesi caizdir. Fakat kalblere

hükmetmesi caiz değildir. Onun kapıda beklemesi caizdir de, içeri girmesi caiz değildir. Hayır, böylelikle en şerefli ve kerim olamazsın."(51)

ZALİM YÖNETİCİLERİ TENKİD

VE HAKKI TAVSİYESİ

Onun hayatında halka yönelik irşad çalışmalarının yanısıra, "Emr–i Bilma'ruf ve Nehy–i Anil Münker" için idarecileri eleştirisi ve tenkidini de görürüz. Zulümlere karşı çıkarken, o bu yolda hiçbir tehlikeden gözünü kırpmamıştır.

İbni Kesir bu konuda şöyle demektedir:

"O, toplumun bütün kesimlerinde iyiliği tavsiye edip, kötülükten nehyederdi. Halifeden sultana, vezire ve halkın bütün kesimlerinde bu hedefine ulaşa--bilmek için minberde, heryerde, toplantıda ALLAH'-ın (c.c.) emirlerini açık açık anlatır, kendini bu yolda kınayan ve eleştirenlere aldırmazdı."

Kalaid,ül Cevahir kitabının müellifi ise şunları söylemektedir:

"Halife Muktedi Liemrillah, Ebul Vefa'nın yerine İbni Muzhim el Mezalim diye meşhur olan Yahya B. Sait B. Yahya El Muzaffer'i kadı tayin edince; Geylâni minbere çıkıp şunları söyledi:

– Müslümanların başına zalimlerin en büyü-

ğünü kadı olarak tayin eden sen! Yarın merhametlilerin en merhametlisinin önünde nasıl hesap vereceksin?–

Bunun üzerine hailfe titreyip ağlamaya başladı ve o an yeni tayin ettiği kadıyı vazifeden aldı."(52)

DALKAVUK ULEMAYA KARŞI TAVRI

Hz. Gavs idareciler ve sultanlar ile araları iyi olan ve onların etrafında yer alan resmi saray ulemasına karşı çıkıyordu. Çünkü onlar idarecilerin fikirlerini ittifakla kabul edip, şeriat ve nassları onların emrine veriyorlardı. Bütün bu şer'i dayanakları ellerinde bulundurduklarını zanneden idareciler-de islam adına, hükümlerini sürdürebilmek için zulümlerini devam ettiriyorlardı.

Onlara şöyle sesleniyordu:

"Siz nerdesiniz, gerçek ahiret alimleri nerede?"

"Ey ilim ve amel hainleri! Ey ALLAH'ın ve Resulünün düşmanları! Ey ALLAH'ın kullarının yollarını kesenler, sizleraçıkça zulüm ve nifak içindesiniz. Bu içinde bulunduğunuz nifak ne zamana dek sürecek. Ey alim ve zahid geçinenler! Sultan ve yöneticilere, dünya metaının zevk ve lezzetini alıncaya kadar onlara münafıklıkmı yapacaksınız!

Siz ve asrımızın bir çok idarecileri, ALLAH'ın

malında ve kullarına verdiği nimetlerde ihanet ve zulmet içindesiniz.

Ey Yüce Allah'ım; Ya bu münafıkların gücünü kır ve sana tövbe edenlerin tövbesini kabul edip, zulmü yık, yeryüzünü onlardan temizle ya da onları ıslah eyle... Amin"

Hz. Gavs bir başka seferinde de başka birisine şöyle hitab etti:

"Sen hiç utanmıyormusun, dünyaya karşı duyduğun ihtirasın seni haram yemeğe ve zulme hizmete alıştırdı. Sen bu hal üzere ne zamana kadar devam edeceksin?

Onların mülk ve devletleri biter, hakkın hizmeti ebedi ve asıl olandır."

Şüphesizki bu kadar açık ve kuvvetli bir söz söylemeye yalnızca kalbini ihlasla ALLAH'a bağlayan, ondan başkasından korku duymayan ve ondan başkalarını basit ve kıymetsiz mahluk olarak görebilen sıddıklardan başkası cür'et edemez.

Yine bir mecliste şöyle diyor:

"Ben size gerçeği söylüyorum. Sizlerden korkmuyor ve hiçbir şeyde beklemiyorum, dünyadaki herkes, sizler, benim gözümde kıymetli birer varlıksınız. Çünkü ben, yalnızca zarar ve faydanın ALLAH'tan gelebileceğine inanmaktayım, sizlerden değil.

Şüphesizki; köleler ve sultanlar zarar ve fayda açısından benim yanımda eşittirler."(53)

MÜNAFIKLARI TENKİDİ

S. Abdülkadir Geylâni, içinde yaşadığı islam toplumunda, sık sık rastladığı, şehvetlerine düşkün, is-lam adına ve müslümanlığı belli bazı çıkarları için kullanan münafıkları sert bir dille eleştirir:

"Ey münafıklar! Bu din sizlerin zannettiği gibi bir dış yapıdan ibaret değildir. Sizler ve şeytanlarınız bu düşünceniz ile izzet ve şeref bulamazsınız.

Yüce ALLAH'ım! Benim ve inananların tövbelerini kabul eyle! Bizleri münafıkların zillet içinde yaşayışlarına ve müşriklerin eline düşmekten koru."(54)

O İslam'ın izzetini müdafaada öyle bir bilince sahipti ki; kendisini ziyaret için halife veya vezirin geleceğini haber alsa, gelinceye kadar yerine oturmazdı...

Ta ki; fukarının gözü önünde, onları i'zaz için ayağa kalkmaya.

★ ★ ★

Şöyle derdi:

– Her ne zaman bir çocuğum olsa; onu elimle tutar ve "Bunu ölmüş kabul ediyorum" der, kalbimden

çıkarırdım...

★ ★ ★

Bir sohbetinde şöyle demişti:

– Sizden biri herhangi bir belaya düçar olursa;

a) Önce kendi kendine o beladan kurtulmaya çabalasın.

b) Kurtulmayı başaramazsa, emirlerden ve başkalarından yardım istesin ve kurtulmaya baksın.

c) Bu şekilde kurtulmak kabil olmadığı takdirde; Rabbına dua etmeye, yalvarmaya, tazarru ve niyaz etmeye başlasın... O'nun kuvvet ve kudreti önüne serilsin...

İcabet edilmediğini görünce, bıkmasın, usanmasın O'na yalvarmaktan... ta ki bütün sebepler bitip tükeninceye kadar. İşte o sebepler bitip tükendi mi, artık insan sadece bir ruh olarak kalır... Bu ruh halini alınca, yalnız hakkın fiilini görmeye başlar... Ve bir muvahhid olur, ama zaruri bir şekilde muvahhid olur... Artık kesin bir şekilde bilirki; hakikatte fail yalnız ALLAH'tır... Bunu böyle bildikten sonra, artık bütün işlerini ALLAH'a ısmarlar... Bir mülk ve lezzet içinde yaşar ki; bu lezzet ve tat, dünya ve mülklerinden tatlıdır. Ve nefsi Cenab-ı Hakk'ın kendisine takdir ettiği hiçbir şeye karşı buruk yüz göstermez...

★ ★ ★

Derdi ki;

– ALLAH'ın hükmü gereğince, halktan yana yok ol... ALLAH'ın emri ile de, nefsinden çık...

★ ★ ★

Şu cümlede O'nun:

– Halkı kalbinden siler atarsan ve... onların elindekine karşı ölmüş gibi davranırsan, sana;

– ALLAH sana merhamet etsin ve nefsinden de, boş arzularından da geçirsin, ondan yana da öldürsün... derler.

Nasib olur boş arzularından da geçer ölürsen, o zaman sana:

– ALLAH sana merhamet etsin ve irade ve arzundan da vazgeçirsin... bundan yana da öldürsün... derler.

Nasib olur bunda da muvaffak olursan, irade ve arzundan yana da ölürsen, o zaman sana şöyle derler:

– ALLAH sana merhamet eylesin... ve sana artık hayat versin... diriltsin. İşte o zaman, öyle güzel bir hayata kavuşursun ki; artık ondan sonra ölüm yoktur.

Öyle bir zengin olursun ki; artık ondan fakirliğin adı geçmez...

Öyle bir ihsana nail olursunki; o hiç alınmaz...

Öyle bir ilim nimetine erersin ki; ondan sonra cehaletin adı anılmaz...

Öyle bir emniyete kavuşursun ki; artık ondan sonra korku diye bir şeyi bilmezsin.

Bir kibriti ahmer olursun ki; eşin bulunmaz...

★ ★ ★

Teslimiyet için yaptığı sohbette şöyle dedi:

– Aza razı ol... Rabbın hükmünden rıza çıkarmaya kalkma, sonra seni helak eder... mahveder. Sonra ondan gafil olmaki; seni selamete erdire...

O'nun dininde hevai nefsine göre konuşma, sonra seni alçaltır...

Nefsine itimad etme, sonra onunla belaya düşersin... ondan daha şerlisine de çarparsın.

Hiç kimseye zulmetme. İsterse bu zulmün, ona karşı bir su-i zan sebebi ile olsun... Çünkü böyle bir sebep sana, bir zalime has zulüm yolunu açar.

★ ★ ★

Derdi ki;

– ALLAH'u teala bir kulunu severse; ona fazla mal ve evlad vermez, sonra bunun hikmetini anlattı:

– Ta ki rabbı için beslediği muhabbet duygusuna onların, yani malın ve evladın iştiraki zail ola...

Hakk Teâlaya karşı beslediği sevgiye onlar ortak olmaya...

Daha sonra sebebini şöyle anlattı:

Çünkü Hakk Teâla Gayyur dur, ibadette olduğu gibi, sevgide de ortaklığı kabul etmez.

★ ★ ★

Derdi ki;

– Kim insanlardan bir şey istiyorsa; ALLAH'ı bilmediği için istiyor... İmanı, ma'rifeti ve yakin hali zayıf olduğu için istiyor...

İffet perdesine bürünene gelince; o da ALLAH'a karşı geniş bir ilme sahip olduğu için bürünüyor. ALLAH'tan utanması ve tam imanı olduğu için iffetli oluyor.

★ ★ ★

Şu da bir başka konuşmasından:

– ALLAH'ın (c.c.) kuldan gelen her dileğe icabet etmeyişi, ona bir şefkatinden başka bir manada değildir.

Ta ki; kul yaptığı duaların hep kabul olduğunu görüp aldanmaya... Onunla bir mekr'e düşmeye...

Hizmet edebi ile Hakka'a kıyamdan gafil olmaya... sonra helak olur.

Halbuki kuldan matlub olan, Rabb'inin ğayrına

güvenmemektir... Vesselam...

★ ★ ★

İnsanın uğradığı belaların nedenleri üzerinde durarak derdi ki;

– İptilanın bir ceza olarak, ya da yapılan hatalara mukabil geldiğine alamet odur ki; o anda insan sabırsız ola... bağıra, çağıra... sızlana ve halinden halka, Hakk'ı şikayet ede...

İptilanın hatalara kefaret oluşuna alamet odur ki; geldiği zaman bağırılıp çağırılmaya... bir sızlanma olmaya... sine daralmaya... bilakis ferahlık ola...

Hele o iptila halinde emirlerin edası, taata koşmak, insana hiç ağır gelmeye...

Ne kadar güzel... Bir de manevi derecenin yükselmesine alamet olan iptila hali var;

– Manevi derecenin yükselmesine alamet olan iptila ise; insanı rıza haline dalgın kılar... muvafakat yolunu tutturur...

Nefis itmi'nan halindedir... Ve kadere karşı bir sükun içindedir.

Taa o iptila hali geçinceye kadar...

★ ★ ★

Bir defasında da şöyle anlatmıştı:

– Kim ahireti istiyorsa, ona düşen zahid ol-

maktır.

ALLAH'ı arzulayana da, ahiretten geçmek düşer...

Sonra şöyle devam etti:

Kalb dünya arzularından birine bağlı kaldığı müddet ve onun geçici tadlarından birinin peşine takılıp gittiği müddet, ahireti seven biri olması mümkün değildir...

Bu dünya haz ve tadlarını şöyle sıralamak mümkündür:

a) Yemek, içmek nev'inden şeyler...

b) Evlenmek...

c) Velayet ya da bir riyaset makamı...

d) Ya da farz olanlar hariç, hadis rivayeti, yedi şive ile kıraat, ya da bunların dışında herhangi bir ilmi konuda tetkik...

Bunlara zahir ilmi de dahil... lügat ilmi de... fesahat da dahil... belağat da...

Böyle bir kimse dünya talibidir, ahiretle ilgisi yoktur...

Nefsani, heva–i arzuları peşindedir.

★ ★ ★

Derdi ki;

Unutmayın ki; dininizin elden gitmesi dört

şeyden dolayıdır:

1. Bildiğinizle amel etmiyorsunuz.

2. Bilmediğinizle amel ediyorsunuz.

3. Bilmediklerinizi öğrenmeye çalışmıyorsunuz, bilgisiz kalıyorsunuz.

4. Halkıda bilmediğiniz şeyi öğrenmekten alıkoyuyorsunuz. (Adeta engel oluyorsunuz. İlmin kapısını kapamak, o kapıdan girmek isteyenlere mani olmak, çirkin bir cinayettir.)

★ ★ ★

Sabır hakkında şöyle derdi:

Genç kardeşim sabretmeyi bil! Çünkü dünyanın hepsi afet ve musibettir. Bunun dışında müstesna olan varsa o da nadirattandır. Hiçbir nimet yoktur ki yanıbaşında bir sıkıntı olmasın ve hiçbir genişlik yoktur ki onunla birlikte bir darlık bulunmasın!..

Ey Hakk Yolcusu! Düşmanın darbesine sabret... Yakında sen ona gereken darbeyi indirirde katledersin, varını yoğunu elinden alırsın. Çünkü sabır; nusret bulmanın, kadri yüce olmanın ve şerefli olmanın sebep ve anahtarıdır. Müttaki, mütevekkil, güvenilir bir kimse olmak istiyorsan sabırlı ol... Çünkü bütün hayırların temeli sabırdır.

★ ★ ★

Halk arasına girmenin adabı hakkında derdi ki:

Ey Hakikat Yolcusu! Körlük, bilgisizlik, gaflet ve uyku halinde halk arasına girme! Basiret (kalb gözü açık), ilim ve uyanıklık halinde onlarla hemhal ol... Halkta beğendiğin bir haslet ve huy görürsen ona uy, seni üzen birşey müşahede edersen ondan sakın ve halkı da o şeyden çevirmeye gayret et...

Bilmezmisin ki, şu halkın çoğu yaradandan bile hoşnut olmazlar. Nerede kaldı senden hoşnut olsunlar. Halkın ekserisinin doğru düşünemediklerini, hakikati gereği gibi göremediklerini, hakkıyla iman etmediklerini bilmezmisin?

★ ★ ★

Kötü arkadaşları terketmek hakkında derdi ki:

Ey Hakikat Yolcusu! Kötü kimselerle arkadaşlık etme! Onları terketmeye gayret et. Onlarla olan sevgi ve dostluğu kes. İyi kimselerle münasebet ve dostluk kurmaya çalış. Kötü kişilerle arkadaşlık eden dost ve yaranlarını da terket. Hayr'a müteveccih olan kişilerle (uzakda olsalar bile) yakınlık sağla...

Ey Hakikat Yolcusu! Şerli kimselerle sohbet etmen, iyi kişilere su-i zan beslemene, onlar hakkında iyi niyetinindeğişmesine sebep olur. Böyle bir duruma düşmen, senin için derin bir bataklık sayılır.Düşmemeye gayret et.

★ ★ ★

Helal kazancı teşvik hakkında derdi ki:

Genç Kardeşim! Kendi kazancınla, el emeğinle alınterini yiyip geçin. Dinini vasıta yaparak maişetini temine çalışma... alınterini dökerek kazan ve ye!

Haram yemek kalbi öldürür. Helal lokma ise kalbi diriltir. Öyleki bir lokma orayı aydınlatır, diğer bir lokma orayı karartır.

Haram nesne ekseri seni dünya ile oyalar,günah ve isyanları sana sevdirir.Mübah olan nesneler ise, seni ahiretle meşgulkılar, ibadetü taati sana sevdirir. Kısacası helal lokma kalbi Mevla'ya yaklaştırır.

★ ★ ★

Dualarına çoğu zaman şu münacaatı eklerdi:

– Ey Rabbim, ruhumu sana nasıl hediye edeyim ki... herşeysenin...

Bu yoldaki delil sahih, bürhan ise tam.

★ ★ ★

O'ndan sordular: Ucubden halas yolu nedir?

Cevab; "Bir kimse herşeyi ALLAH'tan bilir, o hayır işi yapmaya muvaffak olmuştur... Ve nefsini aradan çıkarabilir... Sonra ucub halinden de kurtulur.

HZ. GAVS'ın ÖZDEYİŞLERİNDEN

İnanmayan bir gönül, içinde kuş bulunmayan bir kafese benzer.

* * *

Dilinde olanı kalbin desteklemedikçe, Hakk'a doğru bir adım atamazsın.

* * *

Bir günah işlediğin zaman ALLAH'ın rahmetinden ümidini kesme, üzerine sürülmüş olan günah kirini, tevbe suyu ile yıka.

* * *

Bütün azm-ı gayretin; yeme, içme, giyme ve evlenme gibi basit şeyler olmasın. Çünkü bunlar gaye değil, gayeye ulaşmak için vasıtadır.

* * *

Dört şey kalbin düzelmesine sebep olur:

1- Yenilen lokmaya dikkat etmek.

2- İbadet için zaman ayırmak.

3- Kerameti muhafaza etmek (gizli tutmak)

4- İnsanı ALLAH'tan alıkoyan şeyleri terk etmek.

* * *

Helal yemek bir nur ise, haram yemek boğucu

bir karanlıktır. Haram yemek kalbi öldürür, helal yemek kalbi diriltir.

* * *

Hiçbir amel ile mağrur olma, çünkü ameller son durumuyla ölçülür.

* * *

Dünya denizinde tetikte ol, son derece hassas ol. Çünkü o denizde bir çok kimseler boğulup kaybolmuştur.

* * *

Düşmanlarımız en büyük ahlak hocalarımızdır, çünkü kabahatlerimizi yüzümüze vururlar.

* * *

Hoşnut olacağınız iyi bir hizmetçiye sahip olmak istermisiniz? Kendi kendinize hizmet ediniz.

* * *

Doğruluğa o kadar aşık olunuz ki; her sözünüz bir yemin mahiyetinde olsun.

* * *

Canınız sıkıldığı vakit çalışınız.

* * *

İnsan hislerinin değil fakat hareketlerinin hakimidir.

* * *

Biz birbirimize dayanmak için yaratılmışız; bir duvardan bir taş çekilirse o duvar yıkılma tehlikesi gösterdiği gibi, bizden biri ayrılırsa yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya kalırız.

* * *

Hiddetli iken hiçbir şey yapma. Fırtınaya yelken açılır mı?

* * *

Büyük bir adam olmak, iyi bir adam olmaktan kolaydır.

* * *

Kan kanla değil, su ile yıkanır.

* * *

Adaletin buunmadığı yerde saadet bulunmaz.

* * *

En hakiki düşmanlarımız, kalbimizde yaşayan hırs, haset ve kıskançlıktır. Bunlar nefs–i emmarenin askerleridir.

* * *

Kapalı ağıza sinek girmez.

* * *

Kendimizde bulunmayan iyiliği var göstermek için, nezaketi icad etmişiz.

* * *

Hiçbirşey izzet–i nefsi öldüremez, fakat herşey onu yaralar.

* * *

Sizinle alay edenler, sizi satanlar en çok alkışlarına hedef olduğunuz kimselerdir.

* * *

Kendine itimadı olmayan bir adam birşey yapamaz.

* * *

Tebessüm mahcubların kalkanıdır.

* * *

En iyi adam başkalarına en çok faydası dokunandır.

* * *

Kafaları birleştiren hakikattır. Yalan, ayırmaktan başka birşeye yaramaz.

HAZRETİ GAVS'tan İKİ VASİYYET

1– Oğlu Abdürrezzak'a vasiyyeti:

"Ey Oğul1 Bilmiş ol ki; ALLAH (c.c.) bizi de, sizi de ve bütün müslümanları da hayr'a ve iyiliğe muvaffak kılsın. Amin.

Önce ALLAH'tan gereği gibi korkmanı, ona itaat etmeni, onun şeriatına sarılmanı ve çizmiş olduğu sınırları (helal ve haramı bilip) korumanı vasiyet ederim.

Oğlum! Bilmiş ol ki; bizim bu yolumuz şu esaslar üzerine kurulmuştur.

a) ALLAH'ın (c.c.) kitabı

b) Resulllah'ın (s.a.v.) sünneti seniyyesi

c) Gönül selameti

d) El cömertliği

e) Hayr'ı çoğaltıp yaygın hale getirmek

f) Kalp açıklığı

g) Eziyet ve cefa etmemek, kimseyi incitmemek

h) Müslüman kardeşlerimizin bize karşı vuku bulan bir takım sürçme (yanılmalarını) ve kusurlarını bağışlamak, hoş karşılamak, görmezlikten gelmek.

İslam büyükleri ile ilim adamlarına saygılı

olmanı, din kardeşlerinle iyi geçinmeni, küçük-büyük herkese hayırhah olmanı (–dinine dil uzatanlar müstesna–, sair hususlarda), kimseye karşı hasmane davranmamanı, çekişme ve niza'ı bırakmanı vasiyet ederim.

Oğlum! Sana fakirliği de hoş karşılamanı tavsiye ederim. Zira bizim fakirlikten kastımız daha başkadır. O, şeyhlere saygıyı elden bırakmamaktır. Aynı zamanda aza kanaat edip, fakirliğe katlanmak şeyhlerin saygıdeğerliklerinin korunmasını, halk ile güzel anlaşıp kaynaşma yollarını, kardeşlik bağlarının kuvvetlenmesini sağlar. Fakirlik bir bakıma, küçüklere öğüt vermek, büyükler için hayırhah olmak, kin ve düşmanlığı terk etmektir.

Ancak ALLAH (c.c.) için dini konularda birini sevmemek yahut birine düşman olmak müstesnadır.

Oğlum! Bilmiş ol ki; fakirliğin hakikati, kendi denk ve benzerlerine muhtaç olmaman; zenginliğin gerçek manası da; yine sana benzer olan kimselerden müstağni (doymuş) kalmandır. Zaten tasavvuf, bir mana ve haldir, kîl–u kâl ile uğraşan kimse için böyle birşey düşünülemez. O halde sen bir fakir gördüğün zaman ona ilimle hitab etme (yani hemen ilimle başlama), merhamet ve şefkatle başla. Çünkü ilk karşılaşmada ilim ona yabancı gelir. Ve ona karşılık yabanileştirir. Fakat merhamet ve şefkat ona

daha dost görünür, onu ehlileştirip yaklaştırır.

Oğlum! Bilmiş ol ki; tasavvuf 8 güzel haslet üzerine kurulmuştur:

1- Gönüllere gelen bir cömertlik

2- ALLAH'ın (c.c.) takdirine razı olmak

3- Kaza ve belaya sarbetmek, hayırlı işler yaparken tahammüllü olmak

4- Manevi işarete kapı açmak

5- Kendini ALLAH'tan (c.c.) başkasından garip saymak; asıl gurbetin ALLAH'tan (c.c.) uzak kalındığı zamanlar başladığını bilmek.

6- Kaba yünden mamûl elbise giymek

7- Yeryüzünde taat-ü ibadet için gezip dolaşmak

8- Fakirliği benimsemek

Cömertlik ALLAH'ın (c.c.) peygamberi İbrahim (a.s.)'ın rıza İshak peygamberin (a.s.) sabır Eyyüb peygamberin (a.s.) işaret Zekeriyya peygamberin (a.s.), gurbet Yusuf Peygamber (a.s.), kaba yün, hırka Yahya peygamberin (a.s.), seyahat İsa peygamberin (a.s.), fakirlik ALLAH'ın (c.c.) nebi ve resulu Muhammed (s.a.v.) in hususiyetlerindendir.

ALLAH (c.c.) O'nu çok mükemmel, çok şerefli ve çok saygıdeğer kılsın, O'nun şeref ve itibarını artırsın. Amin!

Oğlum! Zenginlerle izzet ve şerefini koruyarak, fakirlerle de alçak gönüllülüğünü ifa ederek görüşüp arkadaşlık et. Her işinde ihlastan yana ol. İhlas; halkın işlediğin amele bakıp bakmadığını unutmandır. ALLAH'ın (c.c.) da devamlı surette o iş ve ameli gördüğünü hatırdan çıkarmamandır.

Sebepler konusunda ALLAH'ı (c.c.) zan altında tutma! Bütün hallerde ALLAH'a sığın ve ancak onunla karar kıl. Aranızda yakınlığı, sevgi ve sadakati vesile sayarak (kendi ihtiyacını kendin bulup meydana getirmeyi bırakıp) insanlardan birine güvenip tembelliği benimseme! Daima ALLAH'a (c.c.) güven çalış.

Fakirlere şu üç hususu gözeterek hizmette kusur etme:

1- Onlara karşı her zaman alçak gönüllü ol ve görün (tevazu)

2- Güzel ahlakın numunelerini göstermeyi unutma (güzel ahlâk)

3- Nefsini her türlü kir ve pislikten temizleyip berraklaştır.

Nefsini öldür ki hayat bulasın.

Halkın ALLAH'a (c.c.) en yakın olanı, ahlak ile en güzel ve en geniş olanıdır.

Amellerin en üstünü, sırra riayet edip, kulluk

konusunda ALLAH'tan (c.c.) başkasına iltifat etmemektir.

Fakirlerle birlikte olduğun zaman, onlara sabrı ve birde hakkı tavsiye et! Dünyadan sana iki şey yeter:

1– Fakirlerle sohbet

2– ALLAH (c.c.) dostlarına saygı

Bilmiş ol ki; oğlum! Fakir, ALLAH'tan (c.c.) başka hiçbir şeyle zengin olmayandır.

Oğlum! Senden aşağı olanlara saldırman zayıflığın alametidir; kendinden üstün kimselere saldırman ise; böbürlenmenin işaretidir, gurur küstahlıktır.

Şüphesiz ki; fakr ile tasavvuf, ikisi de ciddi kavramlardır, sakın onlara ciddi olmayan şeyleri karıştırma.

İşte bu, benim sana (ve duyulabilecek durumda olan müntesiplerime) vasiyetimdir.

Benim bu anlatıp açıkladığım şeyleri anlatmaya, seni ve bizi ancak ALLAH (c.c.) muvaffak kılar. ALLAH (c.c.) bizi selefi salihin yolundan yürüyen ve onların izini takib eden kullarından eylesin.

Duamızı Efendimiz, Peygamberimiz, Şefaatçimiz, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in hürmetine kabul buyursun. Selâtu selam –ta kıyamete kadar– ona, onun

ashabına ve ona dosdoğru uyanlara olsun. Amin!

Hamd, alemlerin Rabbı ALLAH'a (c.c.) mahsustur.

2– Genele Vasiyeti:

"Ey Hak ve hakikat yolcusu!

ALLAH'a (c.c.) itaat ve takva üzerine bulunman, şeriatın zehirine gerekli olman, göğsünü selamette tutman, nefs–i feragate, gönül alçaklığı içinde cömertliğe, mütebessim bir çehreye sahib olman, karşılıksız vermen, eza ve cefayı bırakman, eziyyet ve fakirliğe katlanmanla vasiyet ederim.

Büyük zatlara saygılı ol, din kardeşlerinle iyi geçin, küçüklere ve büyüklere karşı son derece hayırhah davran. Başkasıyla çekişme, kimseye hasım olma. Şefkat ve merhameti şiar edin. Fakirleri kendi nefsine tercih et. Servet toplamaktan (meşru bir yoldan değilse) kaçın. Kendini hak ve hakikate verenlerin mertebesinde olmayan düşüklerle sohbeti terket.

Dinî ve dünyevî hususlarda müslümanlara yardımcı olmaya çalış.

Sebepler zincirinde ALLAH'ı (c.c.) zan altında tutma. Bütün ahvalinde ALLAH'a (c.c.) dayanıp sükunet bul. Din kardeşlerinin haklarını aranızdaki sevgiye dayanarak zayi etme. Miskin ve düşkünlerin

sohbetine tevazu içinde devam et. Sakın sakın hüsn-ü edep ve cömertliği elden bırakma.

Nefsini öldür ki yaşayasın.

İnsanların ALLAH'a (c.c.) en yakını, ahlâken en güzel olanıdır.

Amellerin en üstünü; ALLAH'tan (c.c.) başkasına iltifat etmemenin sırrına riayet etmektir.

Hakkı tavsiye ile sabırlı olmaya azmet. Dünyalıktan sana iki şey yeter:

1- Fakirle sohbet

2- Veliye hizmet

Gerçek fakir, ALLAH'tan (c.c.) Başka hiçbir şey ile zenginlik kabul etmeyen kimsedir.

Kendinden aşağı olanlara karşı saldırgan davranma zayıflığın, kendinden yukarı olanlara mütecaviz davranman, kibir ve gururun, emsaline karşı böyle davranman kötü ahlâkın ta kendisidir.

Fakirlik ve tasavvuf... ikisi de ciddi şeylerdir. Onları alaylı şeylerle karıştırma.

ALLAH (c.c.) bizi de, sizi de, bütün müslümanları da hayıra, iyiliğe ve doğruluğa muvaffak kılsın. Amin!

Her halükârda ALLAH'ı (c.c.) an. Çünkü zikir herşeyi cami'dir.

ALLAH'ın (c.c.) mânevi urganına sımsıkı sarıl. Zira bu urgan, zararları, tehlikeleri kaldırıcıdır. Kazânın gelişine iyice hazırlan. Çünkü o vakı' olacaktır.

Bilmiş ol ki; söz ve davranışlarından sorumlusun. İçinde bulunduğun zamanda daha uygun olan ne ise onunla meşgul ol. Şimdiki işini geleceğe bırakma. Zira gelecek zaman için başka meşguliyetlerin olacaktır.

Sakın sakın azânı -vücut organlarını- lüzumsuz şeylerde kullanma.

Her azân için hayırlı olan işi seç.

ALLAH'a (c.c.) Resulullah'a (s.a.v.) ve onlar namına hükmedenlere itaat et. Onların hakkını öde ve kendilerine gerekli olan şeylerden sabırlı ol; hemen hakkını istemeğe kalkışma.

Duayı hiçbir zaman ihmal etme. Müslüman hakkında hüsn-ü zan ve iyi niyet sahibi ol. Onların arasında olanlardan biri ol, onlar için hayırlı bildiğin hususlarda çalış. İçinde başkasına karşı şer ve kötülük olduğu halde yatağına uzanma. Sana zulmedene iyilikle, hidayetle dua et.

ALLAH'ı (c.c.) yegane murakıp olarak tanı.

Helal yemeğe bak. Bilmediğin şeyler için ilim tahsil eden zatlardan sor. ALLAH'a (c.c.) karşı daima

haya üzere bulun. Sohbetin ALLAH (c.c.) ile olsun, başkasıyla da ALLAH (c.c.) sohbeti ile sohbette bulun.

Her sabah kendi mali gücüne göre tasaddukta bulun. Akşamladığın zaman o gün ölen müslümanların hepsi için cenaze namazı kıl (Onlar için dua ve istiğfarda bulun).

Akşam namazını kıldığında tefekküre dal ve ondan sonra istihare namazı kıl. Sabah ve akşam -ALLAHÜMME ECİRNA MİNENNAR- duasını oku.

Ve yine sabah-akşam üç kere -Euzu billahi's semiil alimi mineşşeytanir racim- diyerek -Elhacc-suresinin son üç ayetini tilavet et.

ALLAH (c.c.) muvaffak kılandır.

*VELA HAVLE VELA KUVVETE İLLA BİLLAHİL ALİYYİL AZİYM."

EŞİ VE ÇOCUKLARI

EŞLERİ:

Hazreti Gavs'ın 4 eşi olduğu bilinir.(55)

Ancak evlenme tarihleri ve bir eşi hariç (ki o da kendi mürşidinin kızıdır) diğer üç ailesi hakkında bilgi edinemedik.

Ayrıca hangisinden kaç ve hangi çocuklar olmuş bu da bilinmiyor.

ÇOCUKLARI:

Bütün İslam aleminde asırlardan beri tesiri kuvvetli bir şekilde hissedilen S.Abdülkadir-i Geylâni'nin -Kalaid ül Cevahir'e- göre, 27'si erkek 49 çocuğu olmuştur.

Ancak bütün çocukların isimleri tam olarak tesbit edilememiştir. Bu onuda Sadık Vicdani yaptığı araştırmalarda sağlam olarak ancak 12'si erkek 1'i kız olarak 13 evladının ismini tesbit edebilmiştir. Ayrıca çeşitli eserlerde 18'e kadar isim yazıldıını ancak bunların çoğunun lakab, isim benzeşmesi ve yanlışlıkla yazılmış olan tekrar isimler olduğunu -Tomari Turiki Aliye- isimli eserinde Sadık Vicdani detayıyla belirtmiştir.

Sadık Vicdani'nin tesbit etmiş oldukları isimleri yazdığı kitaptaki sırasına göre aynen veriyoruz:

1- Şeyh Seyyid Abdülvehhab

2- Şeyh Seyyid Abdürrezzak

3- Şeyh Seyyid Şemsüddin

4- Şeyh Seyyid Seyfüddin

5- Şeyh Seyyid Ebubekir Abdülaziz

6- Şeyh Seyyid Şerefüddin İsa

7- Şeyh Seyyid Fadıl Abdülcebbar

8- Şeyh Seyyid İbrahim

9- Şeyh Seyyid Muhammed

10- Şeyh Seyyid Abdullah

11- Şeyh Seyyid Yahya El Fakih

12- Şeyh Seyyid Musa

13- Seyyide emetül cebbar el aleviye Fatıma (56)

Bu çocuklar genelde muhterem babalarından sonra bu yolu devam ettirmişlerdir.

Çocuklarının hakkında bilgi edinebildiklerimizi aşağıda sunuyoruz:

Seyyid Abdullah: (Ö. 589/1235) Hz. Gavs'ın en büyük oğludur. İlim tahsilini babası ve İbnül Benna'dan elde etmiştir. Kaynakların çoğu Sefer ayının 8 nci günü Bağdat'da vefat ettiğini bildirmiştir.

Seyyid Abdülvehhab: Hicri 522 nci yılın Şaban ayında doğdu. Hicri 593 yılının Şevval ayının 25 nci gecesi vefat etti.

Babasınıncenaze namazını bu zat kıldırmıştır.

Fazilet sahibi hoş sohbet bir zat idi.

İlim tahsilini babası, Ebul Galib el Benna ve diğer alimlerin yanında tamamlamıştır.

Ez Zehebi onun hakkında derki:

"O vaaz vermiş, hadis rivayet etmiş, fikren anlaşamadığı kişilerle münazara edip onları ikna etmiştir."

İhtilaflı konuları halletmede emsalsiz idi. Vaaz verirken sonderece fasih konuşurdu. Konuşurken adeta ağzından bal damlardı.

Nasır Lidinillah zamanında kadılık yapmıştır.

Şeyh Hüseyin Bağdadi ile Şeyh Ahmed b. Abdülvasi b. Emirka ve daha başkaları onun öğrencileridir.

Seyyid Abdülrezzak: (Ö. 603/1206) Babasının son hacc seferinde kafileyi idare etmiş. Çok sayıda talebe yetiştirmiştir.

İlim tahsilini babası ve Ebul Hasan b. Dırma'dan tahsil etmiştir.

İbnün Neccar tarihinde onun için şöyle der:

"Yazısı pek güzeldi, kendi el yazısı ile hem kendi için hem de insanlar iin pek çok faydalı şeyler yazmıştır.

Sağlam hafız, son derece güvenilir bir kimse, çok doğru ve hadisi çok iyi kavrayabilen, İmam Ahmed b. Hanbel'in mezhebinde fıkıh sahibi bir zat idi.

Ahlakı güzel, izzet-i nefs sahibi, fakr-u zarurete karşı gayet mütehammil selefin yolundan giden, çok iffetli bir alim idi.

Başkalarının hakkında medihde bulunmalarına mukabil O, ALLAH'dan (c.c.) haya ederek tam otuz sene başını semaya kaldırmamıştır.

Vefat ettiği günün ertesi, salâ okundu, her taraftan halk gelip toplandı. Cenazesi şehrin dışına çıkarıldı. Orada bir musallanın üzerine konup binlerce kişi namazını kıldı. Sonra omuzlarda Errassafe Camii'ne taşındı, orada da namazı kılındı. Sonra halifeler türbesinin kapısına getirildi, orada da namazı kılındı. Sonra Dicle'den geçip -Babı Harime-e getirildi, orada tekrar namazı kılındı. Sonra Ahmed denilen Kabristan'a getirildi, orada da namazı kılındıktan sonra oracıkta defnedildi. O gün çok kalabalık bir gündü."

Yetiştirdiği ünlülerden birkaçı;

- Ebu İshak Ahmed b. Ğanaimül Alşi ile Şeyh Ali b. Ma'ruf b. Hatib b. Ruba.

Seyyid İbrahim: (Ö. 592/1196) Vasıt şehrinde vefat etmiştir. Fas, Merakeş, Tetuan, Vahran (Oran), Tanca, Cadide, darülbeyza, Rabat gibi mağrib şehirlerinde bugün mevcut olan Kadiri şeriflerinin ceddidir.

Torunu Ahmed b. Muhammed 1272'de Endülüs'e Vadii Aş'a gitmiş, 1373'te de Gırnata'ya yerleşen çocukları, daha sonra buranın hristiyanların eline geçmesi üzerine Kuzey Afrika'ya dönmek zorunda kalmışlardır.

Seyyid Abdülaziz: (Ö. 602/1206) Bağdat'da vefat etmiştir.

Moğol istilası üzerine Bağdat'tan ayrılıp Sencar'a gitmiş daha sonra tekrar oraya dönmüştür.

Ceyliler veya ceylaniler adı verilen Bağdat Kadiri şeriflerinin ceddi bu zattır.

İlim tahsilini babası ile İbni Mansur Abdurrahman b. Muhammed el Ğazza'dan ve daha başka hocalardan almıştır.

Hadis rivayet edip vaaz vermiş, çeşitli ilim dallarında ders okutmuştur. Kendisinden birçok kimseler icazet almıştır.

Efendi ve gayet mütevazi bir zattı.

Seyyid Musa: Hicretin 539 ncı yılının Rebiülevvel ayının son günü dünyaya gelerek 618 yılının

cemaziyelahir ayının ilk gecesi Şam'da akibe adlı yerde vefat etti ve Cebeli Kasyon'da defnedildi.

Hazreti Gavs'ın en son vefat eden oğludur.

Şam, Halep, Humus gibi Suriye şehirlerinde yaşayan Kadiri şeriflerinin ceddidir.

Babası ve İbnül Benna'dan ilim tahsil etmiştir.

Eşşeyh Ömer b. El Hacib -Mu'cem- inde der ki: "O Hanbeli mezhebinden idi. Hadiste alimdi, zühd ve takva sahibi idi. Zarif ve mazbut bir zattı, yaşlılığında hastalanıp vefat etti. Namazı El Mücahidiyyye medresesinde kılınıp Kasyon dağında defnedildi."

Seyyid Abdülcebbar: Henüz genç yaşındayken H. 575 yılı Zilhicce ayının 9'unda vefat etmiştir. Bağdat'taki babasının türbesi yanında defnedilmiştir. Babası ve Ebu Mansur El Kazzaz'dan fıkıh okumuş ve hadis dinlemiştir.

Fakirlerin içine girer dertlerini dinlerdi.

Tasavvuf erbabı ile arkadaşlık yapar ve kalb ehli kişilerden ayrılmazdı.

Seyyid Yahya: Hicretin 600'ncü yılı Şaban ayının 15 nci günü 50 yaşında vefat etmiştir. Kardeşi Abdülvehhab'ın yanına defnedilmiştir.

Tahsilini, babası ile Muhammed b. Abdülbaki ve başkalarından tamamlamıştır.

Hz. Gavs'ın en küçük oğludur.

Kardeşi Seyyid Abdülvahab anlatıyor: "Babam çok ağır hasta idi, biz yanında ağlamaya başladık. Bize; "Ağlamayın. Benim sülbümde Yahya denilen biri var, o doğuncaya kadar ölmem, korkmayın" dedi.

Biz bu ifadeyi herhalde hastalığının şiddetinden söylüyor ve dediğini bilmiyor diye yorumladık, sonra iyileşti, bir Habeşli cariye ile evlendi, oğlu dünyaya geldi ve ona Yahya adını verdi."

Mısır'a gelmiş ve halk ondan çok istifade etmiştir. Mısır'da bir çocuğu olmuş ve ona -Abdülkadir- adını vermiştir.

Bilahere onunla Bağdat'a dönmüş ve orada vefat etmiştir.

Seyyid Muhammed: O da Hicri 600 ncü yılının Zilkade ayının 25 nci günü vefat eder. Aynı gün Bab-ül Halbe kabrištanına defnedilir.

İlmini babası ve Şeyh El Benna'dan almıştır.

Seyyid İsa: Hicri 573'ncü yılın Ramazan ayının 12'sinde vefat eder. İlim tahsilini babası ile Ebil Hasan b. Harma ve başkalarından almış.

İbnün Neccar tarihinde şöyle anlatır:

"O babasının vefatından sonra Bağdat'ı terk ederek Şam'a gitmiş ve orada Ali b. Mehdi b. El Müferrec el Hilali'den 562 Hicri yılında ders almıştır.

Babasından hadis rivayet etmiş bilahare Mısır'a gidip vefat edinceye kadar orada kalmıştır."

Vaaz verir halka nasihat ederdi, babası hakkında geniş bilgiler verirdi. Herkesten hüsnü kabul görürdü."

El Münziri'ye göre:

"O Mısır'a gelmiş, Hadis rivayet etmiş vaaz ve nasihatlarda bulunmuş ve nihayet orada vefat etmiştir."

Onun birçok telifleri de vardır. "Cevahir -Ül Esrar ve Letaif-Ül Envar" adlı eserleri başlıcalarıdır.

Seyyid Şemsüddin ile Seyyid Seyfüddin ve kızları Fatıma hakkında bilgi bulamadık.

HZ. GAVS'ın SON SÖZLERİ VE VEFATI

Hz. Gavs uzun süren mübarek ömürlerinin sonuna gelmiş ve kendisini alemi bekaya yöneltecek hastalığa düçar olmuştu.

Oğlu Abdülvehhab sonu vefatla neticelenecek bu hastalığı sırasında kendilerine:

- "Efendim, sizden yapmam için iyi bir tavsiye bulunmanızı istiyorum." dedi. Bunun üzerine nasihat olarak şunları söylediler:

- "Sana en başta ALLAH'a (c.c.) karşı doğru hareket etmeyi lüzumlu görüyorum. ALLAH'tan (c.c.) başka kimseden korkmamanı emrediyorum. Yalnız O'na dayan, O'ndan başka kimseden birşey bekleme.

Herşeyi O'ndan ümid et! ALLAH'tan (c.c.) başka kimseye güvenme.

Herşeyden önce sana Tevhid'i tavsiye ederim. Sonra ALLAH'a olan imanını kuvvetlendirmeni, bütün bu varlığı O'ndan bilmeni...

Buyurdular:

"Kalb, ALLAH'a (c.c.) karşı doğru olursa, ona kötülük giremez. Ondan bulunan iyilik kaybolmaz...

Buyurdular:

"Ben görünüşte sizinleyim. Gizlide sizden başkasıylayım. Yanımdan uzak olun."

Buyurdular:

"Yanıma size benzemeyen kimseler geldi. Onlara yer açın. Bu makamda onlara karşı terbiyeli olun. Burada, şu anda ALLAH'ın (c.c.) büyük rahmeti vardır. Burada bulunan büyüklere yeri daraltmayın..."

Bir gün, bir gece misafir karşılar gibi yapıp şöyle dedi:

"Size ALLAH'ın rahmeti, bereketi olsun! ALLAH (c.c.) sizin ve benim günahlarımı bağışlasın! Bana ve size, kendine dönmeyi nasib etsin..."

Buyurdular:

"Yazıklar olsun size! Ben dünya malından hoşlanmam. Ölüm meleğinden çekinmem. Benim sahibib beni böyle yaptı. Senden başkasını bilmem ALLAH'ım!" Bundan sonra dehşetli bir ses çıkardı, bu hal olduğu gece vefat etti.

Son defa üç kere "ALLAH!.. ALLAH!.. ALLAH!.." dedi ve hakkın rahmetine kavuştu.

ALLAH (c.c.) ondan razı olsun. Amin.

Vefat tarihi: H. 561 Rebiülahir ayının 8. cumartesi gecesi.

Bab–ül Ecz'deki medresesine defnedilmiştir.

Cenaze namazını oğlu Abdülvehhab kıldırmıştır.

O gün Bağdat boşalmıştı, herkes oraya üşüşmüştü adeta, dolayısıyla o gün de akşama kadar cenaze defnedilememiştir.

HZ. GAVS'ın SÛRET VE SÎRETİ

SÛRETİ:

Hz. Gavs orta derecede zayıf bir insandı, uzuna yakın boylu, göğsü geniş, alnı açık ve buğday benizliydi. Saçları uzun ve omuz başlarına erişirdi.

SÎRETİ (YAŞANTISI)

Onun sîretini her halde anlatmaya takatımız yetişmez. Çünkü O: Mübarek ceddlerinin adım adım izinde gittiğinden dolayı ifadeler aciz kalır.

Yine de bazı özelliklerini anlatmaya çalışalım:

O zaiflere karşı harikulade bir tevazu ve zulüm makamındakilere karşı da mükemmel bir dirayete sahib idi.

Küçük çocuklar, fakirler, kölelerle oturup kalkar, onlara daima yardım ederdi.

Devlet erkanı ve zenginlere karşı da asla iltifat etmezdi. Hiçbir zaman devlet erkanının kapısını çalmadı. Bir halife veya vezir kendisini ziyarete geldiğinde, ne gelirken ne de giderlerken önlerinden ayağa kalkmazdı.

İmam Ebu Abdullah Muhammed b. Yusuf El Berzali El İşbili şunları yazar:

"O; davetlere icabet ederdi. Çok çabuk duygulanır, hemen gözleri yaşarırdı. Her an ALLAH'ı (c.c.) zikreder. Çok düşünürdü. Daima güler yüzlü ve

yumuşak kalbli idi. İnci ruhlu ve cömertti. Geniş bir ilme sahipti. Ahlakı güzel ve yaşantısı temizdi. İbadet ve ictihadta büyük bir payeye sahipti."

Ulema kisvesi giyer, sarır sarardı. Giydiği elbiseler pahalı elbiselerdi. Bir gün yedi çocuk herbiri ellerinde yarımşar dirhem para olduğu halde Hz. Gavs'a gelip vererek kendilerine çarşıdan birtakım şeyler almasını söylerler. Hz. Gavs hiç tereddüt göstermeksizin kalkıp çarşıya gider ve herbir çocuğun istediğini alır getirir ve çocuklara verir.

O kadar cömert idi ki, bir gün 7 bin dinara bir sarık alır giyer, yolda birini görür o kişi yardım ister, parası olmadığından haman o sarığını ona verir, satıp parasını kullanmasını ister.

ESERLERİ

Hz. Abdülkadir'in bin kadar eseri olduğunu çeşitli kitaplar kaydeder.

Bugün ona nisbet edilen eserlerin sayısını 50'ye kadar çıkarırlar. Ancak bunların büyük bir kısmının ona ait olmadığı tesbit edilmiştir.

Ayrıca bazı eserlerinin çeşitli isimlerle tanınmış olması da eserlerinin sayısının artmasına sebep olmuştur. Tesbit edebildiğimiz eserleri şunlardır:

1- El Fethur Rabbani Vel Feyzür Rahmani (Mısır–Kahire 1281).

1150–1152 yılları arasında çoğunu medresede, bir kısmını da Ribat'ta verdiği vaazların müridleri tarafından notlar halinde yazılmasından meydana gelen 62 bölümlük bir eserdir. Sonunda vefatını anlatan bir bölüm var.

Hz. Gavs'ın tasavvuf bakımından en önemli eseri budur. Bu eserdeki vaazların tümü İslam edebiyatının en güzel örneklerindendir. Bazı yazmalarda bu eserin adının "Sittin Mecalis" olduğu görülür.

Bu eserin tercümeleri:

a) Abdülkadir Akçiçek, 1961–1973 yıllarında iki defa.

b) Yaman Arıkan tarafından İst. 1986 yılında

tercüme edip yayınlamışlar.

2- El Günye Li Talibi Tarikil Hakk (Kahire 1288)

Sülûk ve ahlaka ait olmakla beraber dini hükümlerden iman, tevhid ve ahlâkî konu alan bu eser muhteva olarak -Ebu Talib El Mekki'nin "Kut ül Kulub"una benzer.

İbadetlerin faziletine, müslümanların günlük hayatla ilgili hal ve hareketlerine geniş yer verir. Akaid konuları selef akaidi esas alınarak açıklanır.

Şia, Mu'tezile ve Cehmiyye mezhebleri ağır dille eleştirilir.Eserde tasavvufi konular, zühd ve takva seviyesinde ele alınır. Bozuk fırkalar başlığıyla, 73 fırka hakkında izahta bulunur.

Bu eserde:

1- A. Faruk Meyan tarafından "İlim ve Esrar Hazinesi" adıyla İstanbul 1971'de tercüme edilmiştir.

3- Fütuhul Gayb (Kahire 1304)

Oğlu Abdülrezzak'ın babasının meclislerinden topladığı 78 vaaz ve vefatında yaptığı vasiyetinden ibaret olup, eserin sonunda bir soy şeceresi vardır.

Eser:

a) Abdülkadir Akçiçek tarafından "İlahi Armağan" adıyla 1962'de Ankara'da,

b) "Futuhul Gayb" ismi ile İstanbul 1977'de yayınlanmıştır.

4- El Fuyuzat ür Rabbaniye Fi evrad il Kadiriyye (Kahire 1303)

Nesir ve nazım halindeki dua ve virdlerden meydana gelen bir risaledir.

Eser: Celal Yıldırım tarafından "İlâhi Feyizler" adıyla İstanbul 1975'te tercüme edilmiştir.

5- Mektubat:

Hz. Gavs'ın 15 mektubu. Refet Süleymanpaşa; "Mektubat-l Şeyh Abdülkadir-i Geylâni İstanbul 1276" ve Abdülkadir Akçiçek: "Onların Mektupları İstanbul 1966" tarafından tercüme edilmiştir.

Ayrıca Fevzi Paşa Tercümesini; Bekir Uluçınar, sadeleştirerek yayınlamıştır, İstanbul 1981.

6- Cilaül Hatır Min Kelami Şeyh Abdülkadir.

El Fethür Rabbani'nin 57 ve 59. bölümlerinden ibarettir. Bir nüshası, Sül. Küt. (Bağdatlı Vehbi Efendi bölümü Nr. 685)'de bulunmaktadır.

7- Sırrul Esrar ve Mahzenul Envar:

Bir nüshası: Sül. Küt. (Celalettin Ökten Nr. 239)'da bulunan eser, Abdülkadir Akçiçek tarafından "Ötelerden Haber İstanbul 1964-77" adıyla tercüme edilmiştir.

8- Ed Delail. "Evrad-ı Salavatül Kübra" isimleriyle anılan eser, Süleyman Nasbi tarafından Türkçe'ye tercüme edilmiştir. İstanbul 1273-1306.

9- Sirac ül Vehhac Fi Leyletül Mi'rac. İstanbul 1312.

El Gunye'nin mi'racla ilgili bölümlerinden derlenmiştir.

Eser:

a) Mustafa Güner "Üç aylar ve Fazileti" Ankara, 1975"

b) Hasırcızâde "Üç Aylar ve Mübarek Geceler" İstanbul 1984.

c) İsmail Hakkı Uca "Konya 1974" tarafından tercüme edilmiştir.

10- Akidet ül Bâzil Eşheb (Behçet ül Esrar'ın kenarında).

Çeşitli kaside ve manzumelerini ihtiva eder.

"Muhyi" mahlasını kullanan Abdülkadir Geylâni'nin "Hamriyye", "Umumiyye", "Taiyye", "Lamiyye", *"Tasavvufiye" adlı kaside ve manzumelerini içine alan iki mecmua; Sül. Küt. de (Pertevpaşa Nr. 615/*3 ve Hacı Mahmud Nr. 2598/5)'de bulunmaktadır. S.Abdülkadir Geylâni'ye nisbet edilen diğer eserler şunlardır:

a) Kitab Fi Üsulud din. (Sül. Küt. Şehid Ali Paşa Nr. 2763/9)

b) El Esmaül Hüsna (Sül. Küt. Düğümlü Baba Nr. 496/1)

c) Kitabı Hamse i Geylani (Sül. Küt. Serezli Nr. 4050)

d) Zikr ül Makamat Fi tarik il Hakk (Sül. Küt. Fatih Nr. 5399/8).

e) Yevakit ül Hikem.

f) El Mevahib ür Rahmaniyye.

Bu eserlerin ilk üçü dışındakiler, Geylâni'ye ait olmayıp bazı kitaplardan ve hakkındaki menkıbelerden derlenmiştir. (59)

BİRAZ DA MENKIBELERİNDEN

Hazreti Abdülkadir'den pek çok keramet zuhur etmiştir. Ancak biz burada bazılarını zikretmeye çalışacağız.

Ebul Feth Herevi diyor ki; Ben 40 yıl Hz. Abdülkadir'in hizmetinde bulundum. Sabah namazını yatsı namazının abdesti ile kılardı. Abdesti bozulduğunda derhal yeniler ve iki rek'at namaz kılardı.

Yatsı namazını kıldığında odasına çekilir ve ancak fecir vakti oradan çıkardı.

Birçok geceler onun yanında kaldım, gece olur olmaz birkaç rek'at namaz kılar sonra gecenin üçte biri geçtiğinde zikirle meşgul olur ve şöyle zikrederdi: Ya Muhit, Ya Şehid, Ya Hasib, Ya Fa'al, Ya Hallak, ya Halik, Ya Bariel Musavvir.

Bu hal içinde o gözümden kaybolup gizlenir ve göğe çıkarak gözümden kaybolurdu.

Sonra gecenin ikinci üçte biri geçinceye kadar namaz kılar, secdesi uzun sürerdi. Daha sonra fecir vaktine kadar oturup mürakabe, müşahede ve teveccühe dalardı.

Onu müteakip yalvarırcasına dua eder, bu sırada da kendisini bir nur kaplardı.

Ben onun yanında iken gözle göremediğim bir

çok ziyaretçinin nice defa "Selamün Aleyküm, Selamün Aleyküm" diye seslerini işittim. O da "Vealeykümselam, vealaeykümselam" diye cevap verir. Bu hal sabah namazına kadar sürerdi.

Muhammed İbni Hızır'dan naklen:

Anlattığına göre babam, Hazreti Gavs'ın yanında kaldığı 13 yıl zarfında onun sümkürmek ve tükürmek gibi hallerinin zuhurunu ve üzerine sinek konduğunu görmemiş.

İbnil Ahmer'den naklen:

Ben kışın en şiddetli ve soğuğun en dehşetli zamanlarında şeyh hazretlerinin yanına girerdim.

Başında bir takke ve üstünde bir gömlek vardı. Başka hiçbir şey. Böyle olduğu halde ter döküyor ve sanki yaz mevsimindeymiş gibi. Bir adam da onu yelpazeliyordu.

Hıdır b. Ebül Abbas Husuli'den naklen:

Babam böyle anlatırdı:

Ben 551 yılında Bağdad'da Hz. Gavs'ın okulunda iken, birgün birden bire nasılsa uykuya dalmışım. Rüyada gördüğüm manzara şu idi:

Bir meclis, ortada birçok şeyh, Hz. Abdülkadir de meclisin tam baş tarafında oturuyor. Şeyhlerden bazılarının başında bir sarık, sarığın üzerinde bir şal.

Bazılarının iki, Abdülkadir hazretlerinin sarığının üzerinde üç şal var.

Düşünceye daldım ve hayretler içinde kaldım. O anda birdenbire uyandım, baktım ki Hz. Gavs başımın ucunda ayakta duruyor.Benim uyandığımı görünce kendiliğinden şöyle dedi:

"Ey Hıdır rüyanda gördüğün şu şallardan birisi şeriat ilmini, ikincisi hakikat ilmini, üçüncüsü ise ilmi hâl–i beyan eder."

Muhammed B. Hıdır Hüseyni anlatıyor:

Hz. Gavs meclisinde birçok bilim ve hakikatleri anlatırdı. Bizim onun söylediklerini yaymaya gücümüz yetmezdi. Onun heybeti, büyüklüğü mecliste bulunanları o kadar sarardı ki; değil onu dinlerken, kürsüye çıkış ve inişinde bile kimse ne öksürür, sümkürür ve ne de tükürürdü. Kimsenin buna cür'eti yoktu.

Yine onun kerametlerinden biri de; meclisinde bulunup da gerek yakınında ve gerekse uzağında bulunanlar onun sesini aynı derecede işitirlerdi. Her ayağa kalktığında, herkes kalkar. Onun sesinden başka çıt bile çıkmazdı. Yalnız bazen Rical Ül Gayb'ın gökten yere düşen bir cismin sesi gibi çıkan sadaları duyulurdu.

Yusuf b. Ebul Ferec b. El Cevzi'den naklen:

Hafiz Ebül Abbas Ahmed b. Ahmed Bendenci bana dedi ki;

"Birgün senin babanla berabe Hz. Gavs'ın yanında bulunuyordum. Kur'an okuyucusu bir ayet okudu. Hz. Şeyh o ayetin tefsirinde bir vech beyan etti, görüşünü açıkladı. Ben senin babana, bunu biliyormusun diye sordum. Evet biliyorum dedi.

Sonra Hz. Şeyh 11 vech beyan etti. Ben yine babana, biliyormusun dedim, o da yine bilirim, dedi.

Sonra Hz. Gavs tam 40 vech beyan etti, ben bunları da babana sorunca; hayır bilmem dedi ve Hz. Gavs'ın geniş bilgisinden hayretler içinde kaldı.

Sonunda Hz. Gavs hazır bulunanlara hitaben:

Sözü bırakıp hâle dönelim. Lâilâheillallah Muhammedurresûlullah deyince bulunanlar çok muzdarip oldu. Baban da bu ızdırapla yakasını elbisesini parçaladı.

Şeyh Yahya'dan naklen:

Şeyh Musa Zuli Hacc'a gitmek için Bağdat'a gelmişti. Ben babamla beraber onun maiyetinde idim. Şeyh Abdülkadir'le görüştüğü zaman, Hz. Gavs'a o kadar sevgi ve saygı gösteriyordu ki; şimdiye kadar başkası hakkında böyle bir sevgi ve saygı göstermemişti.

Yalnızken bunun sebebini kendisine sordum,

dedi ki;

S.Abdülkadir, bizim bu zamanımızda halkın en hayırlısıdır. O bizim bu devrimizde evliyanın ve ariflerin efendisidir. Huzurunda meleklerinbile çekindikleri böyle bir zatın yanında ben nasıl teeddüp etmeyeyim?

Şu bir gerçektir ki; hiçbir veli Hz. Gavs kadar keramet gösterememiştir. Onun bir çok kerametleri tevatür derecesine çıkmıştır.

Birgün vaaz kürsüsünde sohbet ederken mescidin kapısının önünden Hızır (a.s.) ın geçtiğini görür ve "Ey İsrail oğlu, gel de Hz. Muhammed'in (s.a.v.) mübarek sözlerini dinle" buyurmuştur.

Hz.Gavs bir gün abdest almıştı. O anda bir kuş üzerine pisledi, başını kaldırdığında, kuş uçuyordu, bakışıyla beraber kuş düşüp öldü. Elbisesini temizledikten sonra Hz. Gavs onu satıp parasını tasadduk etti ve "Bu da kuşun keffareti olsun" dedi.

İyi bir hanım onun müridi olmuştu, mürid olmadan önce bu hanıma ahlaksız bir adam aşıktı. Bir gün bu kadın dağda iken bir ihtiyaç için mağaraya girdiğinde o ahlaksız adam da ardından mağaraya girip, kadına sataşmaya başladı. Kadın kaçıp kurtulacak bir yer bulamadı, Hz. Gasv'ın adını anıp imdat istedi. O anda Hz. Gavs medresede abdest alıyordu, ayaklarındaki tahta nalınları çıkarıp fırlattı. O ahlaksız adam arzusuna kavuşamadan nalınlar kafasına ulaştı ve ölünceye kadar adama vurdular. Adam ölünce nalınlar da durdu. Kadın da o nalınları alıp Hz. Gavs'a getirip olayı anlattı.

Hz. Gavs birgün bir mahalleden geçerken bir müslümanla bir hristiyanın münakaşa ettiklerini gördü, sebebini sordu, müslüman; "Bu hristiyan bizim peygamberimiz sizin peygamberinizden üstündür" diyor, ben de tam tersini iddia ediyorum, dedi.

Hz. Gavs hristiyana: "İddianı hangi delille ispat edersin?" diye sordu. Hristiyan: "Bizim peygamberimiz ölüyü diriltiyordu" dedi.

Hz. Gavs "Ben peygamber değilim, ama peygambere uyan bir müslümanım. Eğer ben ölüyü diriltirsem, peygamberimize inanırmısın" dedi. Hristiyan "Evet, inanırım" dedi. Hz. Gavs "Bana harap birmezar göster" demiş, Hristiyan da çok harap bir mezar göstermiş.

Hz. Gavs: "Hz. İsa ölüyü dirilttiği zaman ne söylerdi?" diye sormuş. Hristiyan: "Kum biiznillah" derdi.

Hz.Gavs: "Bu mezarda yatan sağken şarkıcılık yapıyormuş, istersen kalktığında şarkı söyleyerek kalksın" demiş ve ayağını mezara vurarak "Kum biiznillah." demiş. Derhal mezar açılarak içindeki kişi şarkı söyleyerek ayağa kalkmış. Hristiyan bu

olay karşısında hayran ve sekran olarak hemen Hz. Gavs'ın ellerine kapanıp şehadet getirmiş.

Bir kadın çocuğunu Hz. Gavs'a getirip: "Oğlumu size tutkun gördüm ve size hizmet için getirdim." dedi. Hz. Gavs bu genci alıp onu mücahedeye soktu. Durum bu şekilde devam ederken, birgün annesi oğlunun halini görmeye geldi, birde ne görsün, oğlu bir iğne bir ipliğe dönmüş. Hemen Hz.Gavs'ın yanına gelmiş, o zaman da onun tavuk yediğini görmüş ve annelik şefkatinin galeyanından Hz. Gavs'a "Efendim siz burada tavuk yerken, oğlum orda iğne ipliğe döndü. Bu nasıl iştir?" Hz. Gavs bu soru karşısında hemen elini kemiklerin üzerine koyup; "Kum biiznillah" demiş ve o anda tavuk dirilip koşuşmaya başlamış. Hz. Gavs kadına dönüp: "Senin oğlun da ne zaman bu hale gelirse o da tavuk yesin" demiş.

Hz.Gavs bir defa Medine–i Münevvere'ye geldi. Ravzayı ziyaret ederek tam kırk gün ayakta âdab üzere durdu ve elleri göğsünde şu münacaatta bulundu:

"Günahlarım denizin dalgalarından daha çok
Yüce dağlara benzer, hatta daha büyük.
Lakin affedici Kerim olanın huzurunda,
Sinek kanadı kadar hatta daha da küçük.

Şeyh Abdullahi Belhi "Havarikul ahbab fi ma'rifetil aktab" isimli kitabın 25. babında Şah–l Nakşibendi anlatırken diyorki: "Hace–i Sermest'ten duydum o da, Buhara'da yaşayan kamil zatlardan duymuş, onlar şöyle anlatırlardı: "Hz. Gavs birgün cemaatle terasta otururken birara Buhara taraflarına dönüp güzel bir koku almış ve: "Benim vefatımdan 157 sene sonra Muhammedi meşreb birisi dünyaya gelir, ismi; Bahaeddin Muhammed Nakşibendi'dir. Bana mahsus nimetlere kavuşur." buyurdu ve gerçekten öyle oldu.

1. BÖLÜM DİPNOTLARI

1 Geniş bilgi için bak: İbnül esir–El Kamil Fit Tarih– c. 10–11.
2 M.A. Ayni – Abdülkadir Geylâni, Fransızca 3. Bölüm.
3 M.A. Ayni – Abdülkadir Geylâni, Fransızca 6. Bölüm
4 Sefinei Evliya, c. 1, s. 58.
5 A.A. Cumhur, Sultanul Evliya A.K. Geylâni, s. 27.
6 Diy. İsl. Ansk. c. 1, s. 234.
7 El Az ül Eşheb, s. 102, Diy. İs. Ansk. s. 234.
8 Y. İb. Sam., Sey. A.K. Geylâni, A.A. Cumhur, A.K. Geylâni, Sefinei Evliya, Tabakatül Kübra, Hadikat ül Evliya.
9 Bu silsileyi yazan elimizde 4 eser var, bunlardan üçü ki; Y. İb. Samarrai, Sadık Vicdani ve A.A. Cumhur'dur. Eserdeki isimler de müttefiktirler, yalnız Sefinei Evliya yazarı Hüseyin Vassaf; birkaç isim fazlasıyla yazmış, biz ortak olanları yazdık.
10 Hz. Abdülkadir'in biyografileri üzerinde çalışanların bazıları ki; genelde müsteşrik oluyorlar, kendilerinin Seyyid olmadıklarını ileri sürüyorlar, delilleri de; yukarıda adı geçen babasının isminin yabancı bir isim oluşu olarak belirtiyorlar. Dolayısıyla hazretin seyyidliğini, çocukları ve torunlarının ortaya attıklarını iddia ediyorlar.
Biz diyoruz ki;
a) İslam aleminde bu kadar şöhret bulmuş mümtaz bir şahsiyetin bile zaman zaman kendini ALLAH resulünün evladı olduğunu belirtici ifadelerine tenezzül etmesi mümkün değildir. Çünkü o gibi zevat–ı kiram, tüm hayatları boyunca yalancılığa karşı mücadele edip doğruluğu savunmuşlardır.
b) Hazretin asrından bu yana tüm evliyaullahın onun seyyidliğinde ittifak etmiş olmaları bile, bu iddia sahiplerinin nasıl bir müfteri olduğunu ispat eder.
c) İddia sahiplerinin fikir yapıları incelendiğinde görülecektir ki; aşağı yukarı tümünde gizli bir islam ve tasavvuf düşmanlığı vardır, dolayısıyla gayri mu'temeddirler.
d) Tüm müslümanların bu tip kişilere karşı uyanık olması da islami bir haktır.
e) Babasının isminin değişikliğine gelince, malumdur ki; insanların bir çoğu doğup büyüdükleri çevrenin tesiri altında kalırlar, bu kalış yalnız isim vermede değil, hayatın birçok alanlarında bile olur. Bu onların nesillerinin pak ve temiz olmamalarını gerektirmez ki?

11 Y.İb. Sam., A.K. Geylâni, s. 6–7.
12 A.A. Cumhur, A.K. Geylâni, s. 29... M.A. Ayni – A. K. Geylâni, 3. Bölüm.
13 Sefine i Evliya, s. 58, c. 1.
14 Hadikat ül Evliya, s. 107.
15 M.A. Ayni, A.K. Geylâni, 3. bölüm.
16 Aynı eser, 3. bölüm.
17 Aynı eser, 3. bölüm.
18 Diy. İsl. Ansk. c. 1, s. 234.
19 M.A. Ayni, eserinde bu yaşta olduğunu söylerken, Sefine i Evliya yazarı; "O zamanda 7 yaşında" olduğunu yazar, s. 59.
20 Sefine, s. 59. İsl. Al. Ansk. c. 7, s. 198. M.A. Ayni, A.K. Geylâni, 3. bölüm.
21 Böylelikle Hz. Abdülkadir'in bir kardeşinindaha olduğunu öğrenmiş oluyoruz, başkaları var mı bilinmiyor, M.A. Ayni 3. böl.
22 Sefine, s. 59. İsl.-Al. Ansk. c. 7, s. 198.
23 Diy. İsl. Ansk. c. 1 s. 234. Y. İb. Sam. A.K. Geylâni s. 11.
24 A.A. Cumhur, A.K. Geylâni, s. 31.
25 A.A. Cumhur, A.K. Geylâni, s. 30.
26 İsl. Fikir ve Dava Önderleri, s. 259–260, E.H. Ennedvi.
27 Diy. İsl. Ansk. c. 1, s. 234. Y. İb. Sam. A.K. Geylâni, s. 10.
28 Sefine s. 63, M.A. Ayni, A.K. Geylâni, 5. Bölüm.
29 Sefine, s. 63.
30 M.A. Ayni – A.K. Geylâni, 5. bölüm.

31 M.A. Ayni – A.K. Geylâni, 5. bölüm.
32 M.A. Ayni – A.K. Geylâni, 5. bölüm.
33 Tabakat ül Kübra s. 566–567
34 İsl. Al. Ansk. c. 7, s. 199.
35 M.A. Ayni – A.K. Geylâni, 5. bölüm.
36 Ancak kaçıncı oğlu olduğunu bilmiyoruz.
37 Tem. Tur. Al. Sadık Vicdani
38 Diy. İsl. Ansk. c. 1, s. 235.
39 M. Eğ. Bak. İsl. Ansk. ilgili madde, s. 80.
40 Hadikat ül Evliya, s. 108.
41 M.A. Ayni – A.K. Geylâni, s. 47–48.
42 Hadikat ül Evliya, s. 117.
43 İsl. Al. Ansk. c. 7, s. 200.
44 Hadika, s. 117.
45 Diy. İsl. Ansk. c. 1, s. 235.
46 Diy. İsl. Ansk. c. 1, s. 235.
47 Tabakat ül Kübra, s. 569. Y. İb. Sam. – A.K. Geylâni, s. 12.
48 Sefine ve hadikatül Evliya
49 İsl. Fik. ve Davet Önd., s. 264.
50 İsl. Fik. ve Davet Önd., s. 283.
51 İsl. Fik. ve Davet Önd., s. 284.
52 İsl. Fik. ve Davet Önd., s. 285.
53 İsl. Fik. ve Davet Önd., s. 286.
54 İsl. Fik. ve Davet Önd., s. 287.
55 Y.İ. Sam. – A.K. Geylâni, s. 38.
56 Y.İ. Sam. – A.K. Geylâni, s. 38.
57 Diy. İsl. Ansk. c. 1, s. 234.

İKİNCİ BÖLÜM

KADİRİYYE TARİKATI

GİRİŞ

Bilindiği gibi tüm tarikatların birleştiği nihai daire; –Tarikat–ı Muhammediye–dir.

Bu bir ağaç ise; diğer bütün tarikatlar, bu ağacın ayrı yönlere yayılmış çeşitli ebadlarda dalları sayılır. Olaya bu açıdan bakıldığında bütün tarikatlar, bir diğerinden doğmuş ve Resulullah da (s.a.v.) nihayet bulmuştur.

Bizim gündeme getirdiğimiz Kadiriyye ve benzeri tarikatlar ise, silsile sahibi olmalarıyla beraber, kurucularının bu yolda kendine has bazı özel kurallar koymalarındandır.

Haliyle özel tarikat olarak vasıflandırılmışlardır.

Örneğin; insanların nefsi tezkiyelerindeki metodları, zikir ifadeleri ve sayıları, hatme şekillerine ve normal hayatta dikkat etmeleri gereken en önemli şeylerin değişiklik arzetmeleri gibi.

İşte bu konumda tarikatlar içinde İslâm dünyasında en fazla şöhret yapmış olan Kadiriyye'yi ve

genel yapısını öğrenmeye çalışacağız.

TARİHÇESİ:

Bu tarikat adından da anlaşılacağı gibi kurucusu olan, S.Abdülkadir Geylâni ismine nisbetledir. Dolayısıyla kuruluş tarihi de S.Abdülkadir Geylâni'den başlar.

Hazreti Gavs için daha zamanında sir medrese ve Ribat yapıldığını ve derslerin, sohbetlerin, tasavvufi terbiyenin buralarda verildiğini daha evvel yazmıştık.

Eğer bu medrese ve Ribat'ın yapıldığı yılları bu yolun başlangıcı olarak kabullenirsek, Hicri 528 yılı başlangıç tarihi olarak verilebilir.

Bazı eserler Kadiri tarikatını, -Cüneydiye-nin bir kolu olarak bildirmişlerse de, yukarıda belirttiğimiz gibi kol olması çok tabidir. Ancak onu yazmamamızın nedeni; tüm bu kollarda ayrı özelliklere sahip olmasındandır.

Bunun için Kadiriyye'yi özel bir tarikat olarak vasıflandırıp inceliyoruz.

İLANI GAVSİYET

Tasavvuf tarihinde ekolleşmiş özel tarikatlara bir göz atanlar göreceklerdir ki; kurucuları olan ze-

vat ı kiram mana aleminde çok yüce derecelere ulaşmışlardır.

Tasavvufi tabir ile bu zatlar zamanlarının tüm velilerinin liderlik konumu olan -Gavsiyet- makamına ulaşmışlardır.

Gavs ı Geylâni de bu makama ulaşanların en meşhurlarındandır ki; yukarıdaki gibi devamlı -Gavs- kelimesi, adının başına getirilerek kendisinden bahsedilir.

Hazreti Gavs'ın bu makama gelişi, daha evvelki bölüme yazdığımız gibi çok çetin nefis mücahedelerinden geçip tam bir kemale eriştikten sonra ulaşabilmiştir. Bu makamını açıkça ilan bile etmiştir ki; böyle bir şeyi yapmak ehil olmayan için çok tehlikelidir.

Gavsiyetini ilan ediş olayını bütün biyografik eserler yazar. Olay şöyle cereyan eder:

"Yine sohbet günlerinden biridir, Hz. Gavs kürsüye çıkmış, nur saçan bakışlarını insanlar üzerinde gezdirmektedir. Koca topluluk pür dikkat hazretin ağzından çıkacak her inci tanesini bile kaçırmamaya hazır.

Kalabalığın içinde yüzlerce belki binlerce ulema ve meşayih bulunmakta. Sadık Vicdani - Tomarı Turuk i Aliye'sinde- bu büyük zevattan 40'a yakınının adını bile vererek olayı anlatır.

İşte böyle bir esnada Hz. Gavs birden şöyle haykırır:

"Ayağım tüm velilerin omuzları üzerindedir."

Bu söz orada bulunan tüm insanların beyinlerini uğuldattı, ardından hep birden:

"Omuzlarımız üzerine, boynumuz üstüne, başımız üstünedir" nidaları yükselirken boyunlar öne doğru eğiliyordu.

Meşayihten Şeyh Ali Hey'eti Zerirani, hemen kalkıp va'z kürsüsünün önüne gider, Gavs'ın mübarek ayaklarının altına boynunu uzatıp " " dedi.

Olay yalnız bu haliyle kalmıyor, gavsiyetin ilanı saatinde en uzak beldelerde bulunan evliyaullah bile ki; Tarikatı Âdeviyye Pir i, Şeyh Adiy b. Müsafir, Hekkariye'deki zaviyesinde, şeyh Abdurrahman Tefsunci; Tefsunc'da, Şeyh Bayat b. Kays-i Harrani, Harran'da, Şeyh Reslam Dimeşki; Şam'da, Şeyh Süveyd Sincari Sincar'da " " diye başlarını uzatmışlar, yanlarında bulunup bu işin sebebini

soran müridlerine: "Şeyh Abdülkadir şimdi Bağdat'da ilanı gavsiyyet etti" demişler.(1)

Bu rivayet zayıf değil, adeta büyük bir tevatür olarak gelmiştir. Burda da akla şöyle bir soru gelebilir: "Bu söz de Hallac'ın söylediği – – gibi şatahat'tan olmaz mı?"

Yukarıdaki soruya cevabı da asrının müceddidi Üstad Bediüzzaman'dan okuyalım: "... Gavs-ı Geylani, o harika kasidesinin tazammun ettiği ezvakı fevkalade, hazreti şeyhin, sırrı azim i enli beytin irsiyetiyle, Âli beytin şahsi manevisinin makamı noktasında ve zatı Ahmediyye (s.a.v.) kendini gördüğü gibi, fenayi mutlak ile Cenab-ı Hakk'ın tecelli i zatisine mazhariyet noktasında, kasidesinde o sözleri söylemiş.

Onun gibi olmayan ve o makama yetişmeyen onu söyleyemez,söylese mes'uldur.

Hazreti Şeyh veraseti mutlaka noktasında Resul i Ekrem'in (s.a.v.) kadem i mübarekini omuzunda gördüğü için, kendi kademini evliyanın omuzuna o sıradan bırakıyor.

Kasidesinde zahiri görünen, temeddüh ve iftihar değil, belki tahdis-i nimetve âli bir şükürdür. Yalnız şu kadar var ki; muhibbiyet makamı olan makam-ı niyazdan, mahbubiyet makamı olan nazdarlık makamına çıkmış. Yani tarik i acz ve fakr dan, meşrebi

aşk ve istiğrak a girmiş ve kendine olan nimaı azim i ilahiyyeyi yâd edip, bi hakkın müftehirane şükretmiştir." (2)

Üstadın ifadeleriyle bu olayın Hallac ve misali zatların ağızlarından çıkan sözleriyle ilişkisi olmadığı ve onlardan apayrı bir makamdan çıktığı anlaşılmıştır.

Şunu da belirtelim ki; Hz. Gavs yalnız gavsiyet makamına yükselerek kalmamış, bir çok büyük gavsların bile ulaşamayacağı makamları da biiznillah elde etmiştir.

Bu durum içinde üstad Bediüzzaman'ı okuyalım: "... Gavs–ı Azam'da kutbiyetve gavsiyetle beraber ferdiyet dahi bulunduğundan..."(3)

Demek ki Hazreti Gavs yalnız gavsiyet makamına çıkmakla kalmamış, o aynı zamanda çok ender insanlara nasib olabilen hem gavsiyet, hem kutbiyet, hem de ferdiyet makamını topyekün elde etmiştir.

SİLSİLE–İ TARİKAT

Hazreti Gavs'ın evvelki bölümde baba ve anne tarafından atalarından söz etmiştik, ancak tarikat silsilesini bu bölüme bırakmıştık.

Tasavvufta çok az zevat haricinde diğer tüm mürşidlerin mutlaka bağlı oldukları silsileleri vardır. Hatta genel olarak tasavvufi hayat içinde bu bir şart olarak görülmüştür.

Son dönem Osmanlı araştırmacılarnıdan Sadık Vicdani; –Kadiriyye Silsilenamesi–nde yaptığı araştırmaya göre üç ayrı silsileye rastladığını ve bunlar içinde en güçlü olanı yazdığını söyler.

Biz de onun yazdığı silsileyi tercihen aşağı alıyoruz:

1– Hz. Muhammed (s.a.v.)

2– Hz. Ali (r.a)

3– İmam Hüseyin (r.a)	3– Hasan–ı Basri (r.a)
4– İmam Zeynel Abidin (r.a)	4– Habibi Acemi (r.a)
5– İmam Muhammed Bakır (r.a)	5– Davud Tai (r.a)
6– İmam Ca'feri Sadık (r.a)	

yasaklardan uzak kalacağım. Gücüm yettiğince çaresiz ve düşkünlerin yardımına koşacağım.

S.Abdülkadir Geylâni hazretleri dünya ve ahirette şeyhimizdir. ALLAH (c.c.) bu ikrarımıza şahid olsun."

Yukarıdaki sözler mürid tarafından tekrarlanır. Şeyh sözlerine şöyle devam eder:

"El; şeyhimiz, pirimizin elidir. Örnek edineceğimiz zat, Abdülkadir Geylâni'dir. Biat ise ALLAH (c.c.) ve Resulu (s.a.v.) iledir."

Mürid bu sözleri dinlerken gözlerini kapar ve bu anda şeyh gizlice üç defa:

"Ey Ahad, Ey Macid! Kendi katından bize manevi kokular koklat!" dedikten sonra müridine derki:

"Benden duyduğunu sende aynen tekrarla! Ve ardından üç defa kelime–i tevhidi söyler."(5) Sonunda münasib bir dua ile merasim biter.

Yukarıdaki tövbe şekli ile mürid tarikata girmiş olur.

b) Hatme veya zikir şekli ve virdler:

Önce belirtmek gerekirki; tarikatlarda iki çeşit zikir vardır:

1– Açık zikir (cehri)

2– Gizli zikir (Hafi)

Zikirde açıklık ve gizliliğin hangisinin üstünlüğüne dair tartışmalar çok olmuştur. İki taraf da nasslarla ortaya çıkıp kendini haklı göstermeye çalışmıştır.

İmamlardan İmam–ı Muhammed ve Ebu Yusuf; cehri zikrin üstünlüğüne, İmam–ı Azam ise; hafi zikrin üstünlüğüne kail olmuştur.(6)

Hatta bu konuda birçok risale de yazılmıştır.

Şimdi de Kadiri Tarikatı'nın kabul ettiği açık zikr–i yazmaya çalışalım. Açıklamaya girmeden belirtmek gerekir ki; zikir iki şekilde yapılır:

1– Topluca (ki buna –hatme– de denir.

2– Tek başına yapılan zikirdir (ki buna vird çekme de denilir. Ancak çekilen virdin sayısı ve ne olduğunu mürşidin söylemesi lazımdır. Bu önemlidir.)

Kadiri tarikatındaki toplu zikir veya hatme şekli şöyledir:

a) Önce üç fatiha okunur.

b) Bakara suresinin ilk beş ayeti (Ayet–el Kürsi) ve Bakara suresinin son iki ayeti (Amenerresulu) okunur.

c) Üç kere "Sübhanallahi ve ni'mel vekil, ni'mel mevla ve ni'men nasır." dedikten sonra üçer defa "Elem neşrah ve ihlas suresi" okunur.Daha sonra birer defa Felak, Nas ve Fatiha sureleri okunup sala-

vat getirilir.

d) Ardından ayakta açıkça:

166 adet –Kelime–i Tevhid– ve 166 adet –Lafza–i Celâl– okunur.

e) Sonradan üç fatiha ve akabinde Ahzab suresinin 4. ayeti okunur. Bunu "Allahumme salli ala seyyidina Muhammed" sözü takip eder, sonrada şeyh duaya başlar ve zikir sona erer. (7)

Toplu zikirden sonra özel zikre yani virdlere gelince; bu durum önce de belirttiğimiz gibi, her müride ayrı bir Esma–i İlâhi vird olarak şeyh tarafından verilebileceği için hangisi olduğunu ve sayısını kesin bir şekilde iddia edemeyiz. Bununla beraber Sadık Vicdani'nin tesbit ettiği günlük bir virdi aşağıya yazacağız.

اوراد شريفهٔ قادريه

أَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِينَ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ مٰلِكِ يَوْمِ الدِّينِ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ❀ آمِينَ ❀ إِنَّ اللّٰهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ❀

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ ❀

سُبْحٰنَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِينَ ❀ [1]

اَلصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ ❀ اَلصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَبِيبَ اللّٰهِ ❀ اَلصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَلِيلَ اللّٰهِ ❀ اَلصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ اللّٰهِ ❀ اَلصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَفِيَّ اللّٰهِ ❀ اَلصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَيْرَ خَلْقِ اللّٰهِ ❀ اَلصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نُورَ عَرْشِ اللّٰهِ ❀ اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِينَ وَحْيِ اللّٰهِ ❀

[1] قالم شكرنده ايكى آل ايله يوزه مسح ايديله جكدر .

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ أَفْضَلَ صَلَوَاتِكَ أَبَدًا وَأَنْمَى بَرَكَاتِكَ سَرْمَدًا وَأَزْكَى تَحِيَّاتِكَ فَضْلًا وَعَدَدًا عَلَى أَشْرَفِ الْخَلَائِقِ الْإِنْسَانِيَّةِ وَمَجْمَعِ الْحَقَائِقِ الْإِيمَانِيَّةِ وَطُورِ التَّجَلِّيَاتِ الْإِحْسَانِيَّةِ وَمَهْبِطِ الْأَسْرَارِ الرَّحْمَانِيَّةِ وَعَرُوسِ الْمَمْلَكَةِ الرَّبَّانِيَّةِ . وَوَاسِطَةِ عِقْدِ النَّبِيِّينَ وَمُقَدَّمِ جَيْشِ الْمُرْسَلِينَ وَقَائِدِ رَكْبِ الْأَنْبِيَاءِ الْمُكَرَّمِينَ وَأَفْضَلِ الْخَلْقِ أَجْمَعِينَ حَامِلِ لِوَاءِ الْعِزِّ الْأَعْلَى وَمَالِكِ أَزِمَّةِ الْمَجْدِ الْأَسْنَى شَاهِدِ أَسْرَارِ الْأَزَلِ وَمُشَاهِدِ أَنْوَارِ سَوَابِقِ الْأُوَلِ وَتَرْجُمَانِ لِسَانِ الْقِدَمِ وَمَنْبَعِ الْعِلْمِ وَالْحِلْمِ وَالْحِكَمِ مَظْهَرِ سِرِّ الْجُودِ الْجُزْئِيِّ وَالْكُلِّيِّ وَإِنْسَانِ عَيْنِ الْوُجُودِ الْعُلْوِيِّ وَالسُّفْلِيِّ (رُوحِ جَسَدِ الْكَوْنَيْنِ) [1] وَعَيْنِ [2]

حيوة الدارين المتحقق باعلى رتب العبودية والمتخلق باخلاق المقامات
الاصطفائية الخليل الاعظم والحبيب الاكرم سيدنا محمد بن عبد الله
بن عبد المطلب وعلى سائر الانبياء المرسلين وعلى ملائكتك المقربين
وعلى عباد الله الصالحين من اهل السموات واهل الارضين كلما
ذكرك الذاكرون وغفل عن ذكرك الغافلون وسلم ورضى الله عن
اصحاب رسول الله اجمعين ❀

[١] اوس ايچنده كى جمله اوچ كره اوقونه جاق ووجود اوچ كره مسح ايديله جكدر
[٢] بوراده ايكى الك باش بارماقلرينك طيرناغى كوزه مسح ايديله جكدر .

الصلوة والسلام عليك يا من زينه الله ❀ الصلوة والسلام
عليك يا من شرفه الله ❀ الصلوة والسلام عليك يا من كرمه
الله ❀ الصلوة والسلام عليك يا من عظمه الله ❀ الصلوة والسلام
عليك يا من علمه الله ❀ الصلاة والسلام عليك يا سيد المرسلين ❀
الصلوة والسلام عليك يا امام المتقين ❀

الصلوة والسلام عليك يا خاتم النبيين ❀ الصلوة والسلام عليك
يا رحمة للعالمين ❀ الصلوة والسلام عليك يا شفيع المذنبين ❀
الصلوة والسلام عليك يا رسول رب العالمين ❀

صلوات الله وملائكته وانبيائه وحملة عرشه وجميع خلقه
على سيدنا محمد وآله وصحبه اجمعين ❀

(اللهم صل على سيدنا محمد عبدك وحبيبك ورسولك النبى
الامى وعلى آله وصحبه وسلم) [١]

(اللهم صل على سيدنا محمد النبى المليح صاحب المقام الاعلى
واللسان الفصيح) ❀ [٢]

[١] اوس ايچنه آلنان بو صلوات اوچ كره اوقونه جاقدر .
[٢] » » » » »

c) Seyr–ü Süluk:

Bu iki kelimede aşağı yukarı aynı anlama gelmektedir ki o da şudur: Kişinin ALLAH'a (c.c.) kavuşmaya istidat kazanmak için nefsini terbiye edip, ahlakını güzelleştirmekten ibarettir.

Seyr–ü Süluk'te tıpkı virddeki gibi müridin nefsi hastalıklarına göre değişebileceği için bu konu-

da kesin bir şey bulamıyoruz.

d) Toplu esaslar:

Kadiri tarikatının toplu esaslarını Ahmed Ziyauddin Gümüşhanevi şu beş esasta tesbit eder:

1- Himmeti yüce olmak

2- Haramdan sakınmak

3- Hizmeti güzel yapmak

4- Azimetten ayrılmamak, ruhsatı bırakmak

5- Ni'mete saygılı olmak. (8)

e) Giyim kuşam:

Tarikatlarda zamanla giyim kuşam ayrılığı da görülmüştür, bundan dolayı Kadiri tarikatı mensubları genellikle yeşil cübbe giyer, yeşil sarık sararlar. (9)

Kadiri Tacı: Tacları genelde şeyh efendiler giyer ve her tarikatın tacı da yukarıda belirtilen giyim kuşam gibi değişiktir.

Kadiri tacı şöyledir; Uzun ve üst tarafı yuvarlak, üzeri gayet süslü bir kumaşla kaplı, ayrıca tacın ortasında bir daire bulunup tam ortasında da Mühr-ü Süleyman ve etrafında birtakım yazılar vardır.

Tacın başa gelen yerinde ise bir astragan parça çepeçevre dikilmiştir. Buna Kadir-i Tacı denir.(10).

İKİ MÜTEFERRİK MESELE

Soru 1- Hz. Gavs zamanında şiş, kılıç vurma, ateşe girme gibi konular var mıydı?

Soru 2- Sema ve def (veya arbane) çalma var mıydı?

Cevap 1- Hz. Gavs zamanında birçok keramet çeşidi görüldüğü halde ne kendisinden ne de müridanından bu tip şeylerin nakledildiği henüz görülmemiştir.

Cevap 2- Sema ve def çalma olayı da o devreler görülmediği (daha doğrusu bilinmediği) halde yalnızca def çalma olayı merkez tekke olan Bağdat haricinde çeşitli yerlerde görülmüş, en son Bağdat'ta da (179-1859) tarihleri arasında yaşayan Kadiri şeyhlerinden Şeyh Diyaeddin Halis Abdurrahman et Talebani zamanında çalınmaya ve sema etmeye başlanıp devam edilmiş. önceleri merkez müridleri tarafından Bağdat postni işine durum şikayet edilmiş ise de sonuçsuz kalınmıştı.

(Sefine-i Evliya; Hüseyin Vassaf Çeviren: Dr. Mehmet Akkuş, Dr. Ali Yılmaz, Seha Neşriyat, İstanbul 1990, 1. cilt, s. 129-130.)

HAZRETİ GAVS'ın HALİFELERİ

Hazreti Gavs'tan ilmen, fennen, manen ve maddeten istifade edenlerin sayısının çok fazla olduğunu eserimizin başlarında belirtmiştik. Burada da şöhret bulmuş ve ismi bilinenlerden bazılarını vermeye çalışacağız.

Tarikatlarda hilafet iki çeşittir:

Biri teberrüken verilen hilafettir ki buna; Hırka-i Teberrük de denilir. Diğeri; hilafet-i bizatihi veya hakikidir ki buna da; Hırka-i Tarikat da denilir.

Hz.Gavs'tan teberrüken hilafet alanların en meşhurlarını aşağıya yazıyoruz:

1- Tarikat-ı Aliyeyi Medyeniye Şeyhi ebu Medyen Şuayb El Mağribi El Ensari Et Tilimsani (Bu zat gaysiyetin ilanı bölümünde yazıldığı gibi Hz. Abdülkadir'in gevsiyetini tasdik etmiş, hacc'dan sonra Mekke'ye döndüğünde Arafat'ta Hz. Gavs'a rastlayarak teberrük hırkası giymiştir.)

2- Sehliyye şeyhlerinden İmam-ı Kudve Ebu Ömer ve Osman b. Merzuk Selamet El Kureşi El Mısri (Bu zat da hacda Ebu Medyen'le beraber bulunduğundan Arafat'ta Hırka,i Teberrük giymiştir.)

3- Şeyh Ali b. Hey'eti Zerirani

4- Şeyh Beka b. Butunher Mülekka (Bu zatda Hz. Gavs'ın samimi dostlarından olup, genellikle beraber bulunduklarından, Cenab-l Gavs'tan hırka-i teberrük giymiştir.)

5, Sühreverdiyye Tarikat'nın yüce şeyhi Şihabüddin Sühreverdi (Bu zat gençliğinden itibaren Gavs'tan istifade ettiğinden halifelerinden sayılırsa da, bu zat iradat itibarıyla muhterem amcası Ebunnecib Abdülkadir Diyauddin Sühreverdiye mensub mustakil bir tarikat küessisi olup, Hazreti Gavs'a nisbeti hırka-i teberrük giymek suretiyledir.)

Yukarıda yazılan ve Evliyaullah'ın büyüklerinden olan bu beş zat, Hz. Gavs'ın manevi halifelerinin en büyükleridir.

Hz. Gavs'tan bizzat tarikat hırkası alanların en meşhurları da şunlardır:

1- Kadı Ebu Ya'la b. Fera'

2- Şeyh Ebu Ömer Osman b. İsmail Sa'di

3- Müftii Mısır Ebu Ali Hasan b. Rafi' El Ensari ed Dimyati

4- İmam Abdullah Abdulğani b. Abdulvahid el Makdisi

5- İmam Ebu Ömer Muhammed b. Kudame el Makdisi

6- İmam Ebu İshak el Makdisi

7- İmam Muvaffakuddin El Makdisi (Bu zat Kadiri tarikatını Kudüs civarında yaymıştır).

8- Kudvetül Evliya Ebul Hasan Ali b. İbrahim Elhaddedul Yemeni (Bu zat da Kadiri tarikatını Yemen'de yaymıştır).

9- Şeyh Celil El Kadri Ebu Muhammed Abdullah El Esedi

10- Şeyh Ebu Hafs ömer b. Ahmed El Yemeni (Bu zat geniş ilminden dolayı -Deniz- lakabıyla lakablanmıştır).

11- Seyyidül Evliya Ebu Muhammed Abdullah El Buveyni (Bu zat da -Şam Arslanı- namıyla şöhret olmuştur).

12- Şeyhülislam İbrahim El Mekki El Ballebeki El Betayıhi (Bu zat yukarıdaki zatla beraber Gavs'a mensub fakat, hilafetleri Hz. Gavs'ın halifelerinden Şeyh Abdullah el Muhammed El Betıyıhi tarafından verilmiştir).

13- İmam Ebul leke El Akberi Ed Dariri

14- Irak müftüsü Şeyh Ebubekir Abdullah b. Hamzata et Temimi Essadıki

15, Şeyh Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed El Belehi

16- Şeyh-i Arif ve vaiz-i meşhur Ebu Muzaffer Mansur b. Mübarek El Vasıti.

17- Şeyhul Kudveti Ebu Ömer Osman Essarıfini

18- Seyyid Şerif Ebu Abdullah Muhammed Hıdır El Hüseyni

19- Şeyh Ebul Hasan Ali El Ma'ruf Babin El Hamami

20- Hadimül Gavs Şeyh Ebu Muhammed El Cemal

21- Hadimül Gavs Şeyh Ebu Muhammed Şaver Sebti

22- Buvab Şeyh-i Ubad

23- Şeyh Ebubekir Hamami

24- Şeyh Ebu Muhammed Davud El Haik

25- Şeyh Sadakate El Bağdadi

26- Şeyh Ebi Muhammed Yunus b. Yahya Haşimi

27- Şeyh Ebussuud Ahmed El Harimi El Attar

28- Şeyh Ebu Abdullah Kaidül Âvâni

29- Şeyh Muhammed b. Ebu Abdüllatif Tersî

30- İmran Kemiyâni

31- Abdülmelik Ziyal

32- Muhammed ül Ezheri Es Sarifini

33- Ebu Muhammed Mefruc Nisani

34- Seyyid Ebul Feth Haşimi

35- Ebulhayr Muhammed b. Gunyete

36- Ebu Hadremi Umerul Gazali

37- Halil Essarsari

38- Ali b. Abdurrahman El Haddad

39- Ebul Berekat Ali Feth Bağdadi

40- Ebul Futuh Nasr b. El Hadiri

(Bendiçe-i Ezciyeh) fakihlerinin tümünün Gavs'ın halifelerinden olduğu, Kadiri menkibelerini anlatan te'liflerde var.

Yine Hz. Gavs'ın oğullarının bütünü de halifelik almışlar.

Hz. Gavs'ın en büyük halifesi Ebul Kasım Ömer b. Mes'ud El Bezzar'dır.

Bu zat Hz. Gavs'tan asla ayrılmamış ve Gavs'ın sohbet ve kerametlerini insanlara yaymıştır. Gavs'ın vefatından sonra Kadiri tarikatının reisi olmuştur.

Burada Hz. Gavs'ın halifeleri bahsine son veriyoruz ancak daha bir çok hailfenin olduğunu da belirtmek isteriz.(11)

KADİRİ TARİKATININ KOLLARI

Daha evvel de belirttiğimiz gibi Kadiri tarikatı diğer tarikatlara kıyasla İslâm dünyasında en fazla yayılan tarikattır. Bu duruma tarikatın kollarının etkisi olmuştur.

Kadiri tarikatının kolları epey fazla olmasına rağmen biz, ancak tesbit edebildiklerimizi aşağıya alıyoruz:

1- Esediyye:

Kurucusu; Eşşeyh Seyyid Abdullah el Esadi'ye mensubdur.

Kadiri tarikatını Yemen ve Somali'de yaymıştır.

2- İseviyye:

Kurucusu; Şeyh İsa V.H. 573.

Bu zat'ın hakkında ilginç bir menkıbe anlatılmaktaır. Sadık Şehbai - Menakıb-i Geylâni- sinde şöyle anlatır;

Hazreti Gavs zamanında Irak yöresinde çok alim bir hristiyan rahibi vardı. Bu rahib Hazreti Gavs'ın şöhretini işitince gördüğü herkesten Hazreti Gavs hakkında (yaşantısı, ibadeti, zikri, fikri elhasıl her yönünü) bilgi toplamaya başladı.

Ardından batıya doğru yola çıkarak gittiği yerlerde "Ben Abdülkadir Geylâni'nin halifesiyim" demeye başladığından etrafına epey de mürid toplar, bunları öğrendiği şekilde terbiye etmeye zikir, sülük ve ibadetlerini yönetmeye çalışır.

Böylece zahirde tam bir şeyh, batında da inancına sadık bir rahib. Cenab-ı Hakk'ın işi bu ya etrafında toplanan tam 40 kişi amelleini tamamlayıp velayet mertebesine çıkar, fakat ne şeyh bunların velayetinden, ne de bunlar Şeyh'in durumundan haberdar değil.

Bir gün Şeyh ve müridan topluca dışarı çıkarak bir çay kenarına gelmişler, suyun diğer kenarı daha güzel olduğundan, oraya gitmek istemişler. Şeyh: "Peki gidelim ama vasıtamız yok" deyince müridan: "Emrederseniz biz yürüyerek geçeriz" demişler. Şeyh taaccüb içinde "Yürüyerek geçin bakalım." demiş. Müridler de yolda yürür gibi geçince sıra Şeyh'e gelir, Şeyh işi tecrübe için suyun kenarına gelip ayağını suya sokmuş bakmışki batıyor, bununla beraber müridlerin basiretlerini açmaya sebeb olduğundan o anda "Ya Abdülkadir! Şimdiyekadar seni taklit ediyordum, şu anda anladım ki; dinin hakk imiş, Eşhedu En lailâhe İllallah ve eşhedü enne Muhammeden abduhu ve resuluhu" tam bir sadakatle Hz. Gavs'tan istimdad etmiş. o anda Cenab-ı Hakk'ın

takdiri ile koca papaz velayet makamına çıkıp, bir anda suyu geçer karşıya geçtiği gibi müridlerine der ki: "Evlatlar ben derenin öbür kenarına kadar papaz idim, şimdi imana geldim ve Gavs'ın himmeti ile veli oldum. İster beni kabul edin, ister başka bir şeyhe gidin. Müridler:

"Biz senin irşad ve terbiyen sayesinde velayet mertebesine geldik, senden ayrılmayız, demişler bunun üzerine şeyh: "O halde bana bir isim bulun."

"Şimdiye kadar dinin İsevi imiş, bundan sonra da adın İsa olsun" demişler.

İşte Kadiriyye'deki İseviye şubesi bu zata aittir.

Ancak "Tıbyanu vesail ül hakaik" sahibi, Kadiriyye'nin böyle bir şubesinin olmadığını da kayde-der.

3. Ekberiyye:

Kurucusu: Ebu Abdullah Muhyiddin b. Ali Ettai el Hatemi em Mağribi El Ma'rufi bi Şeyhul Ekber Muhyiddin-i Arabi (v.h. 638 M. 1240)

Sadık vicdani yukarıdaki zatın silsilesini sayarak derki: "Bu silsileye nazaran -Ekberiyye- Kadiri şubesi değil müstakil bir tarikattır."

4. Yafiiyye:

Kurucusu: Afifüddin Abdullah b. Esad b. Ali El Yafii (v.h. 768 M. 1367)

İslam aleminde –İmam Yafii– adıyla şöhret bulmuş olan bu zat; Rufai, Şazeli, Sühreverdi, Medyeni ve Ekberi tarikatlarından da hilafet almıştır.

5. Eşrefiyye:

Kurucusu; Şeyh Abdullah b. Eşref b. Muhammed Rumi (Eşrefoğlu Rumi) diye tanınır.

Anadolu'da Kadiri tarikatının –Pîri Sani–si kabul edilir. İstanbul'daki Kadiri tekkelerinin çoğu bu zata bağlıdır.

6. Hilaliyye:

Kurucusu; Muhammed Hilal Er Rumi El Hemedani eş Şafii (v. 1147)

Irak'ta faaliyet göstermiştir.

7. Rumiyye veya İsmailiyye:

Kurucusu; Şeyh İsmail Rumi b. Ali Ettosyavi

(v. 1053)

8. Garibiyye:

Kurucusu; Şeyh Muhammed Garibullah El Hindi

Tarikatı Hindistan'da yaymıştır.

9. Halisiyye:

Kurucusu; Şeyh Diyauddin Abdurrahman Halis Ettalibani El Kerkuki

(v.h. 1275 M. 1858/1859)

10. Hamadiyye – Samadiyye:

Kurucusu; Muhammed Semmadii Dımeşki

11. Madisiyye:

Kurucusu; İmam Muvaffakuddin El Makdisi (12)

Yukarıdaki kollar Sadık Vicdani'nin araştırıp çıkardıkları kollardır.

Şimdi de çeşitli araştırmacıların kol olarak tesbit edip yazdıklarını belirtelim.

12. Müşariiyye

Kurucusu; Muhammed b. Musa b. Ali Ucayl El Zevali El Yemeni.

13. Nehariyye:

Kurucusu; Ömer b. Musa El Nehari El Hüseyni

14. Nesimiyye:

Kurucusu; Ebu Abdullah Muhammed b. Nesimeddin El Nesimi

15. Tavassiye:

Kurucusu; Nureddin Ali b. Abdullah el Tavaşi

16. Uceyliyye:

Kurucusu; Ebul Abbas Ahmed b. Musa b. Ucayl El Zevali (v.h. 690)

17. Zelyaiyye:

Kurucusu; Şafieddin Ahmed b. Ömer El Zeylai

18. Becelliye:

Kurucusu; Muhammed b. Hüseyin El Beceli

19. Bekkaiyye:

Kurucusu; Şeyh Ali Bekka

(v. 670)

20. Endeliyye:

Kurucusu; Ebul Hasan Ali b. Ömer El Ahdal El Hüseyni

(v. 1164) (13)

SONSÖZ

Gavs–ı Geylâni hakkında çalışmamız burada bitti, dileriz ki Rabbimiz bizi ruz–i mahşerde bu yüce zatların yüzü suyu hürmetine affeder.

Herşeyin evvel ve ahirinde kendisine hamdedilmesi gereken Rabbul Alemin'e sonsuz HAMD...

Ocak – 1995

Diyarbakır

2. BÖLÜM DİPNOTLARI

1 Kadiriyye Silsilenamesi, s. 16.
2 Sikkei Tasdiki Gaybi 8. Lem'a s. 121.
3 Kastamonu Lahikası 27. Mektup s. 217.
4 İbni Mace –Ebu Mes'ud–dan.
5 A.A. Cumhur , A.K. Geylâni, s. 115.
M.A. Ayni – İsl. Tas. Tarihi, s. 24.
Y.N. Öztürk – Tas. Ruhu ve Tarikatlar
6 M.A. Ayni – İsl. Tas. Tarihi, s. 85.
7 1973–74 yılları tasavvuf tarihi ders notları.
8 Veliler ve Tarikatlarda Usul, s. 87.
9 M.A. Ayni – İsl. Tas. Tarihi, s. 60.
10 E. Beh. Şap. – Mez. Tarik. Tarihi, s. 472.
11 Kadiriyye silsilenamesi, s. 28.
12 Kadiriyye silsilenamesi, s. 38.
13 A.A. Cumhur – A.K. Geylani, s. 100–104.

KAYNAKLAR

1 Ebul Hasan Ennedva – İslam Önderleri Tarihi – Kayıhan Yayınları, İstanbul 1992, Mütercim: Yusuf Karaca.
2 Muhammed Ali Ayni – İslam Tasavvuf Tarihi – Akabe Yayınları İst. 1985, Sadeleştiren: H.R. Yananlı.
3 Mahir İz – Tasavvuf – Red Yayınları, İst. 1981.
4 Dr. Hasan Küçük – Tarikatlar – Türdav Yayınları, İst. 1976.
5 Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevi – Veliler ve Tarikatlarda Usul – Pamuk Yayınları, İst. 1987, Mütercim: Rahmi Serin.
6 Hüseyin Vassaf – Sefine–i Evliya – Seha Neşriyat, İst. 1990.
7 Doç. Dr. Yaşar Nuri Öztürk – Tasavvufun Ruhu ve Tarikatlar – Sidre Yayıncılık, İst. 1988.
8. A. Aziz Cumhur – Hz. Abdülkadir Geylâni – Cumhur Yayınları, İst. 1981.
9 Hocazede Ahmed Hilmi – Hadikat ül Evliya – Neşriyat Yurdu, İst. 1966, Sadeleştiren: Yakub Kenan Necefzade.
10 Hacı Reşid Paşa – Tasavvup ve Tarikatlar Silsilesi – Salah Bilici Kitabevi, İst. 1965.
11 Mustafa Kara – Tekkeler ve Zaviyeler – Dergah Yayınları, İst. 1990.
12 Bandırmalızade AHmed Münib – Mir'at üt Turuk , İst. 1306.
13 Şehbenderzade Ahmed Hilmi – İki Gavs–ı Enam, Abdülkadir ve Abdüsselam, İst. 1331.
14 Dr. Mustafa Kara – Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi – Dergah Yayınları, İst. 1985.
15 Sadık Vicdani – Tomari Turuki Aliyye'den Kadiriyye Silsilenamesi, İst. 1338.
16 Yunus İbrahim Es Samerrai – Esseyyid Abdülkadir Geylâni – Bağdat 1988.
17 İbrahim Derubii Bağdadi – El Bazül Eşheb – Mütercim: Melih Yuluğ Uluçınar Yayınları, İst. 1976.
18 M.M. Şerif – İslam Düşünce Tarihi – İnsan Yayınları, İst. 1990.
19 İbnül Esir– El Kamil Fit Tarih – Müt. Dr. Ahmet Ağırakça, İst. 1986.

20 Diy. İsl. Ansk. İst. 1988, Diy. Vakfı Yay.
21 Evliyalar Ansk. Türkiye Gazetesi, İst. 1992.
22 İslam Alimleri Ansk. Türkiye Gazetesi Yay., İst.

BASILMIŞ ESERLERİMİZ

Sohbetler - S. Abdulhakim El Hüseyni
Gavsi Bilvanisi - Dr. Ahmet Çağıl
Mektubat - Ş.M. Diyauddin-Ş. Ahmet El Haznevi
Minah - S. Sıbgatullah El arvasi - M. Yahya Pakiş
Allah (C.C.) Sevenlerin Yolu - M. Yahya Pakiş
Adabı Fethullah - M. Yahya Pakiş
Hatme Duası - Arapça
Hatme Duası - Türkçe Arapça Anlamı
Namaz Tesbihatı - Seyfettin Bozan
Yüce Nakşibendi Tarikatı - S. Abdurrakib Erol
Yasini Şerif - Cep İçin
Ariflerden İnciler - M. Hanefi Mert
Kitbül Akaid (Seyda Diyorki) - A. Müftüoğlu
Hz. Rasulullah'tan Öğütler - M. Yahya Pakiş
Halidiye Risalesi - M. Yahya Pakiş
Gam ve Kederlerin Dağılışı - M. Yahya Payiş
İslamda Zikir Yanmanın Önemi - M. Hanefi Mert
İşkence ve Eziyetler - M. Hanefi Mert
Sakal ve Bıyık - M. Hanefi Mert
Kitabül Akaid - M. Yahya Pakiş
Adabı Nakşibendiye - Dr. Ahmet Çağıl
R. Nurda Tasavvuf - M.Ş. Korkusuz
Gavs-ûl Azam S. Abdülkadir Geylani ve Kadiri Tarikatı - M. Şefik Korkusuz